

Mládežnícke akcie v oblasti klímy: súhrn postupov

Youth Partnership

Partnership between the European Commission
and the Council of Europe in the field of Youth

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Názory vyjadrené v tejto práci, ktorú si objednalo Partnerstvo mládeže medzi Európskou úniou a Radou Európy, sú zodpovednosťou autorov a nemusia nevyhnutne odrážať oficiálnu politiku žiadnej z partnerských inštitúcií, ich členských štátov ani organizácií, ktoré s nimi spolupracujú.

Autori: Cristina Bacalso, Pablo Morente-Acale a Enrique Hernández-Diez

Úprava a koordinácia: Lana Pasic

Dizajn a grafická úprava: Picturise.biz

Fotografie na obálke: Shutterstock.com

Všetka korešpondencia týkajúca sa tohto dokumentu by mala byť adresovaná Partnerstvu mládeže medzi EÚ a Radou Európy.

© Partnerstvo mládeže medzi EÚ a Radou Európy, január 2026

Úvod.....	6
Globálny rozmer riešenia klimatickej krízy.....	8
Svetová mládež za klimatickú spravodlivosť: Poradné stanovisko Medzinárodného súdneho dvora ku klimatickým zmenám a ľudským právam	8
Akadémia mladých vyjednávačov: Program pre mladých vyjednávačov v oblasti klímy.....	10
Duševné zdravie mladých ľudí v kontexte klimatickej krízy.....	12
Mládež a životné prostredie Európa: Riešenie ekologickej úzkosti	12
Tunne ry, Nyytiry a MIELI, Duševné zdravie vo Fínsku: Ekologická kríza, naša budúcnosť a duševné zdravie.....	14
Mladí ľudia sa zaoberajú klimatickou krízou cez súdne spory týkajúce sa klímy.....	16
Centrum pre medzinárodné environmentálne právo: mladí ľudia zapojení do právneho aktivizmu	16
Mládež a životné prostredie Európa: Centrum pre klimatické právo mládeže	17
Mladí ľudia sa zapájajú do riešenia klimatickej krízy prostredníctvom miestneho aktivizmu.....	20
Národná rada mládeže Írska – Budúce generácie: Projekt klimatickej spravodlivosti	20
Britská rada: Program Aktívni občania.....	22
Viacere neistoty a ich vzťah ku klimatickej kríze.....	25
Červený kríž a Červený polmesiac: stratégia pre klimatické akcie vedené mládežou v Španielsku.....	25
Vysoký komisár OSN pre utečencov: Sieť Utečenci za opatrenia v oblasti klímy.....	26
Záver.....	28
Zoznam použitej literatúry	30

ÚVOD

„Vieme, že mladí ľudia sú často v popredí pri zabezpečovaní toho, aby demokracia a ľudské práva boli tam, kde by mali byť. Keď hovoríme o zmene klímy, úpadku demokracie alebo zmenšovaní občianskeho priestoru, vieme, že naše činy sú barometrom a naše potreby sú kompasom, kam by sme mali smerovať.“

Nina Grmuša, predsedníčka Poradnej rady pre mládež (CCJ) Rady Európy, v úvodnom prejave na sympóziu Partnerstva mládeže: „Mladí ľudia, demokracia a opatrenia v oblasti klímy“ (24. septembra 2024).

Dnes v celej Európe mladí ľudia podnikajú kroky v reakcii na zmenu klímy. Klimatické štrajky, ktoré sa objavili po celom svete v rokoch 2018 a 2019 a okolo Konferencie zmluvných strán (COP) Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy (UNFCCC) v roku 2021 a následných konferencií, už nedostávajú takú pozornosť, akú kedysi mali. Pokles viditeľných masových študentských protestov však možno pripísať skôr nárastu politických represíí a zvýšeniu dohľadu zo strany štátov v celej Európe než poklesu aktivizmu mládeže (Amnesty International 2024).

Tvárou v tvár trojitej planetárnej kríze (zmene klímy, strata biodiverzity a znečistenie) sú spochybňované aj demokracia a základné občianske práva mladých ľudí. Napriek týmto neúspechom sa klimatické aktivity mládeže neútlkli. Namiesto toho sa transformujú, nadobúdajú rôzne formy a demokratické repertoáre, zatiaľ čo klimatická katastrofa pokračuje nezmenenou silou.

Cieľom tohto kompendia je zachytiť stručný prehľad príbehov aktivizmu a obhajoby prostredníctvom profilovania príkladov súčasných klimatických aktivít mládeže. Toto kompendium nadväzuje na sympóziu Partnerstva mládeže s názvom „**Mladí ľudia, demokracia a opatrenia v oblasti klímy**“, ktoré sa konalo 24. – 26. septembra 2024 v Európskom centre mládeže v Štrasburgu vo Francúzsku. Vzhľadom na dôsledky, ktoré klimatická kríza predstavuje pre demokracie, vrátane ekologických katastrof, ako sú vlny horúčav, suchá a stúpajúca hladina morí, hladomor, nedostatok potravín, nestabilita a ich priame výzvy, zostáva táto téma stále dôležitou prioritou. Pre Radu Európy, okrem iných rámcov, ako sú Bernský dohovor, Výbor expertov pre ochranu životného prostredia prostredníctvom trestného práva (PC-ENV) a Odporúčanie Výboru expertov o ľudských právach a ochrane životného prostredia, je jej záväzok k environmentálnym a ľudským právam zakotvený v Reykjavíkskej deklarácii (Rada Európy 2023), Európskom dohovore o ľudských právach (Európsky súd pre ľudské práva 2021) a nedávno prijatom odporúčaní Rady ministrov o mladých ľuďoch a opatreniach v oblasti klímy (Výbor ministrov Rady Európy 2024).

Na úrovni EÚ spadajú zelené priority do rôznych politických programov, ako je napríklad Dohoda o čistom priemysle so záväzkom, aby sa EÚ do roku 2050 stala dekarbonizovanou ekonomikou, nový zákon o obehovom hospodárstve v rámci novej Európskej komisie na obdobie 2024 – 2029 (Európska komisia 2024a), Európska zelená dohoda ako zastrešujúci politický rámec pre zelenú transformáciu (Európska komisia 2024b) so súvisiacimi iniciatívami, ako je zákon o obnove prírody (Európsky parlament a Rada Európskej únie 2024) a odporúčanie o vzdelávaní pre zelenú transformáciu a udržateľný rozvoj (Rada Európskej únie 2022). Spoločne formujú priority sektora mládeže EÚ prostredníctvom jeho záväzkov k udržateľnosti v programoch EÚ pre mládež a iniciatívach, ako je Zelený Erasmus+. Kompendium predstavuje 10 príkladov opatrení mládeže v oblasti klímy, ktoré sú usporiadané podľa rovnakých tém, o ktorých sa diskutovalo na sympóziu.

Globálny rozmer riešenia klimatickej krízy ktorý pokrýva aktivizmus mládeže na medzinárodnej úrovni.

Mladí ľudia sa zaoberajú klimatickou krízou vďaka miestnemu aktivizmu, skúma ako mladí ľudia prijímajú opatrenia v oblasti klímy vo svojom bezprostrednom okolí.

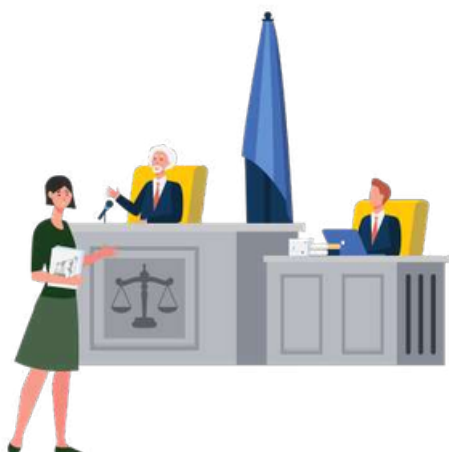

Duševné zdravie mladých ľudí v kontexte, ktoré skúma klimatická kríza,

mladí ľudia zažívajú celý rad emócií súvisiacich s klimatickou krízou a jej dôsledkami: hnev, smútok, nádej a (eko)úzkosť, ktoré ovplyvňujú ich duševné zdravie a pohodu (Pihkala 2024; Stapleton a Jece 2024).

Viacere neistoty a vzťah ku klimatickej kríze, ktorá pokrýva viacere akcie,

týkajúce sa identít a zraniteľností, ktoré môžu vytvárať rozdielne účinky klimatických zmien na mladých ľudí. Uvedené príklady nie sú vyčerpávajúce ani neboli vybrané systematicky. Autori namiesto toho získali odporúčania od odborníkov a účastníkov sympózia, pričom na mapovanie postupov, ktoré sa opierali o ich siete, osobné skúsenosti a výskum v oblasti klimatického aktivizmu mládeže, použili metódu snehovej gule.

Mladí ľudia sa zaoberajú klimatickou krízou

prostredníctvom súdnych sporov o klímu a mladých ľudí využívajúcich súdny systém a právne výzvy na uplatnenie si práv súvisiacich so zmenou klímy.

Kde to bolo možné, autori sa snažili poskytnúť rozmanitosť postupov a geografických lokalít, výber je však obmedzený dostupnosťou aktivistov/pracovníkov, ktorých bolo možné osloviť v danom časovom rámci. Prieskum sa uskutočnil s využitím verejne dostupných zdrojov a ak to bolo možné, uskutočnili sa aj rozhovory s mladými ľuďmi aktívnymi v iniciatívach.

Cieľom tohto kompendia je pokračovať a rozšíriť rozhovory, ktoré sa začali v septembri 2024 na sympóziu, zdokumentovaním reálnych príkladov klimatického aktivizmu mládeže. Tieto postupy, ktoré poskytujú nápady, reflexiu a ideálne inšpiráciu, slúžia na demonštráciu toho, že mladí ľudia naďalej konajú tvárou v tvár rastúcim výzvam pre demokraciu a ekologický kolaps.

Globálny rozmer riešenia klimatickej krízy

Mladí ľudia na celom svete predefinujú klimatický aktivizmus priamou angažovanosťou v medzinárodných právnych a politických systémoch.

Dve významné iniciatívy (World's Youth for Climate Justice, WYCJ; a Youth Negotiators Academy, YNA) demonštrujú, ako mladí ľudia transformujú hnutie za klimatickú spravodlivosť zo svojich lokálnych životov na najvyššie úrovne globálnej diplomacie. Ukazujú, že mladí ľudia nielen požadujú zmenu, ale aj budujú rámce na jej dosiahnutie.

Svetová mládež za klimatickú spravodlivosť: Poradné stanovisko Medzinárodného súdneho dvora k zmene klímy a ľudským právam

Ochrana klimatických práv pre budúce generácie

V roku 2019 sa skupina 27 študentov práva z University of the South Pacific rozhodla vziať veci do vlastných rúk. Frustrovaní nedostatkom zmysluplného pokroku založili organizáciu Pacific Islands Students Fighting Climate Change (PISFCC), ktorá sa venuje využívaniu medzinárodného práva v boji proti zmene klímy.

Dnes sa z tohto zárodku vyvinula organizácia **World's Youth for Climate Justice** (WYCJ), dynamické globálne hnutie, ktoré sa odvážilo spochybniť status quo tým, že sa obrátilo na najvyšší súdny orgán na planéte:

Medzinárodný súdny dvor (ICJ) so sídlom v Haagu v Holandsku. Jedným z mladých ľudí, ktorí pomáhajú viesť toto globálne úsilie, je Henrieke Bünger, oddaná aktivistka v rámci WYCJ, ktorej postrehy odrážajú nielen hlboké zapojenie sa do klimatického práva a jeho obhajoby, ale aj spoločné presvedčenie, že právne systémy sa musia vyvíjať.

na ochranu tých, ktorí sú najviac ohrození. Iniciatíva WYCJ nie je len právnou kampaňou, ale aj generačnou výzvou na akciu.

Prečo by skupina študentov používala medzinárodné právo ako nástroj v boji proti zmene klímy?

Ich úsilie nabralo na obrátkach, keď v septembri 2021 súostrovie Vanuatu oznámilo svoj zámer požiadať Medzinárodný súdny dvor o poradné stanovisko k súvislosti medzi zmenou klímy a ľudskými právami, a to na základe iniciatívy vedenej mládežníckou skupinou. Na regionálnom stretnutí tichomorských štátov sa Vanuatu podarilo získať podporu ďalších 18 krajín, ktoré tento návrh pozitívne prijali.

Takéto stanovisko by objasnilo právne povinnosti štátov pri riešení zmeny klímy a potenciálne by vytvorilo transformačný precedens v medzinárodnom práve. Dosiahnutie tohto cieľa si však vyžadovalo viac než len regionálnu podporu. Na schválenie rezolúcie vo Valnom zhromaždení Organizácie Spojených národov bolo potrebné získať jednoduchú väčšinu zo 193 členských štátov OSN. Kampaň si uvedomila túto výzvu a rozšírila sa za hranice Tichomorja a mobilizovala podporu od mládeže a právnych zástancov na celom svete. To, čo sa začalo ako lokálna študentská iniciatíva, sa čoskoro rozrástlo na hnutie, ktoré malo predefinovať klimatický aktivizmus v globálnom meradle.

Príbeh WYCJ je o legitimitě

Príbeh WYCJ nie je len o právnej stratégii; je o legitimitě. Od Karibiku po Afriku, od Európy po juhovýchodnú Áziu sa mladí ľudia postavili a povedali: „Sme tí, ktorí zdedili túto krízu, a máme k nej čo povedať.“

Hnutie nečakalo na povolenie. Je organizované naprieč časovými pásmami, naprieč jazykmi, naprieč mocenskými systémami, ktoré často vnímajú mládež ako symboly, nie ako suverénov. Týmto sa otvoril nový priestor v právnej a politickej architektúre našej doby.

Stalo sa tak napriek tomu, že si boli vedomí osobných nebezpečenstiev spojených s nárokováním si tohto priestoru. Ako poznamenala Henrieke Büniger, aktivistka WYCJ z Holandska, „právo na protest je ohrozené a nesmierne potláčané, pričom mnohí mladí ľudia sa boja zapojiť do týchto prejavov kvôli neodôvodnenej diskriminácii, násilíu a budúcim následkom“ na celom svete.

WYCJ sa etablovala po celom svete, vytvorila širokú sieť aktivistov a vo veľmi krátkom čase dosiahla viditeľnosť a vplyv. V roku 2019 bolo iba 27 študentov; dnes sú tisíce aktivistov roztrúsených po celom svete.

Konkrétne sa zorganizovali do rôznych regiónov na globálnej úrovni. Ako opísala Büniger, „bolo pre nás nesmierne dôležité, aby nedostatočne zastúpené hlasy boli počuť na celom svete a aby sme mohli priviesť všetky časti sveta späť do Haagu“. Hlavnými regiónmi aktivity sú Latinská Amerika, Afrika a Karibik.

Aké sú hlavné obavy mladých ľudí v Európe zapojených do organizácie?

Medzi niektoré špecifické výzvy patrí konfrontácia s hlavnými globálnymi znečisťovateľmi a otázky zodpovednosti a historickej zodpovednosti. WYCJ sa opisuje ako „tvrdohlaví optimisti pracujúci z Európy na zabezpečení podpory pre poradné stanovisko Medzinárodného súdneho dvora (ICJ) o klimatickej spravodlivosti. WYCJ je iniciatíva, ktorá vznikla v Tichomorí, ale ak chceme, aby sa to stalo realitou, sú potrebné všetky regióny!“ (WYCJ 2025). Výzva je jasná: európska mládež zohráva zásadnú úlohu v globálnej generačnej zodpovednosti. V Latinskej Amerike a Karibiku WYCJ lobovala za podporu štátov a občianskej spoločnosti pre kampaň za poradné stanovisko ICJ.

Mládež z viacerých krajín sa spojila s právnymi poradcami a prispievala do konaní ICJ. Napríklad v **Karibiku** WYCJ spolupracovala s niekoľkými regionálnymi a medzinárodnými organizáciami, ako sú **BREEF, Breadfruit Collective, Roots a FXB International**. Pritom tiež pokročila vo svojom úsilí o budovanie kapacít a vyvinula regionálne školiace moduly.

V Afrike WYCJ mobilizovala mládež a zainteresované strany a budovanie kapacít pre pestovanie dialógu pre podnebie a medzigeneračnú spravodlivosť. A taktiež zvýraznenie Afriky. Klimatické zmeny zvýšili účasť mládeže na diskusiách a podaniach súvisiacich s Medzinárodným súdnym dvorom. Svetový súdny dvor vyzval všetky zainteresované strany, aby sa zjednotili v presadzovaní Medzinárodného súdneho dvora.

poradné stanovisko ako kľúčový nástroj pre klimatickú spravodlivosť. WYCJ **Asia mobilizovala mládež** na celom kontinente, aby sa zasadzovala za poradné stanovisko Medzinárodného súdneho dvora ako konkrétny nástroj proti klimatickej kríze a zabezpečila si jeho miesto v politických programoch ázijských krajín. Prostredníctvom **budovania kapacít** a obhajoby sa snažili inšpirovať lídrov k rozhodným krokom.

To viedlo k pozvánkam na **regionálne konzultácie**, ako napríklad konzultácie Združenia národov juhovýchodnej Ázie (ASEAN) o ľudských právach a zmene klímy, ktoré viedla Medzivládna komisia ASEAN pre ľudské práva (AICHR) v Malajzii v máji 2023, a k účasti na vypracovaní Deklarácie ľudu ASEAN o environmentálnych právach v Bangkoku v auguste 2024.

Čo z tejto práce vyplynulo?

Podľa Bünigera „sme úspešne presadzovali otvorenie toho, čo je teraz najdôležitejším prípadom na svete, nielen najdôležitejším klimatickým prípadom na svete, ale aj prípadom s najvyššou úrovňou účasti v dejinách.

Vďaka tvrdohlavému optimizmu mladých ľudí tvoríme históriu“. Táto organizácia je obzvlášť zaujímavá, pretože predstavuje jedno z najaktívnejších globálnych hnutí s priamym vplyvom na hlavné svetové súdne a politické orgány. Je to prvýkrát, čo sa skupina mladých ľudí z ostrovného štátu zorganizovala, aby požiadala Medzinárodný súdny dvor o poradné stanovisko. Ich prístup je prierezový a zaoberá sa rodovou rovnosťou a neprimeranými vplyvmi klimatických zmien na ženy a mládež. Integráciou týchto úvah do právnych a politických diskusií sa snažia formovať inkluzívnejšie a spravodlivejšie stratégie boja proti zmene klímy. V budúcnosti sa snažia ďalej posilňovať postavenie mladých ľudí a zraniteľných skupín a zabezpečiť, aby ich hlasy boli zastúpené v medzinárodných klimatických procesoch.

Strácajú mladí ľudia záujem?

Ako opísal Büniger, opatrenia mládeže v oblasti klímy sa vyvíjajú: „Nepovedal by som nevyhnutne, že [mladí] ľudia sa vzdávajú angažovanosti, práve naopak... Myslím si, že väčšinou diverzifikujeme spôsoby, akými sa angažujeme a bojujeme proti systému zvnútra, pričom udržiavame verejný tlak prostredníctvom protestov.“ WYCJ je hlboko oddaná medzigeneračnej klimatickej spravodlivosti a uznáva, že mladí ľudia, najmä deti a marginalizované komunity, sú obzvlášť zraniteľní voči dôsledkom zmeny klímy. Významná časť ich

Práca zahŕňa obhajobu práv budúcich generácií a podporu právnych rámcov, ktoré ich chránia pred škodami súvisiacimi s klímou: „Naším hlavným cieľom je zabezpečiť, aby bola klimatická kríza uznaná ako kríza ľudských práv a aby bola ochrana klímy hlboko zakorenená v práve ľudských práv,“ vysvetlil Bünger. Okrem toho rozširujú svoj akademický dosah prostredníctvom príspevkov do publikácií a plánujú sa zúčastňovať na prebiehajúcich súdnych konaniach predkladaním amicus curiae a vykonávaním právnych analýz s cieľom posunúť právnu oblasť v tomto smere vpred.

Akadémia mladých vyjednávačov: Program pre mladých vyjednávačov v oblasti klímy

Školenie mladých aktivistov na konferenciách zmluvných strán (COP)

Akadémia mladých vyjednávačov (YNA) bola založená v roku 2022 s cieľom napraviť systémovú nerovnosť v účasti mladých ľudí v procedúre zastúpenia v multilaterálnych rokovaní o životnom prostredí. Snaží sa vybaviť mladých lídrov potrebnými zručnosťami, vedomosťami, sieťami a zdrojmi na dosiahnutie transformačných zmien v rozhodovacích procesoch.

Hoci ide o program podporovaný nadnárodnými verejnými inštitúciami a zameraný na ich rozvoj, právnym základom a iniciatívou Akadémie je **Future Leaders Network**, súkromná britská nezisková organizácia. YNA sa tiež snaží riešiť systémové nerovnosti v zastúpení a vedení mladých ľudí v rámci multilaterálnych rokovaní o zmluvách a zmluvách o životnom prostredí, pričom sa zameriava najmä na tri dohovory z Ria (a ich COP):

- ▷ **Rámcový dohovor Organizácie Spojených národov o Zmena klímy (UNFCCC)**
- ▷ **Dohovor Organizácie Spojených národov o boji proti Dezertifikácia (UNCCD)**
- ▷ **Dohovor o biologickej diverzite (CBD).**

Projekt na zapojenie hlasov mládeže do klimatickej diplomacie

Mladí ľudia už roky vedú najsilnejšie klimatické hnutia na svete, ale pokiaľ ide o skutočné formovanie rozhodnutí o budúcnosti našej planéty, príliš často zostávajú mimo hry. Akadémia mladých vyjednávačov (YNA) bola vytvorená s cieľom zmeniť túto situáciu, nielen otvorením dverí väčšiemu počtu mladých ľudí, ale aj vybudovaním akadémie pre tých, ktorí ňou prechádzajú. Veena Balakrishnan, mladá aktivistka z Indie a spoluzakladateľka YNA, a Axel Eriksson, mladý aktivista zo Švédska a manažér vzdelávania YNA, vysvetlili, že jadrom Akadémie mladých vyjednávačov je transformácia globálnej klimatickej diplomacie. YNA ponúka niekoľko kľúčových programov:

▷ **Program vyjednávačov pre mládež v oblasti klímy (CYNAP):** posyľuje mladých vyjednávačov Tento program školí a spája ľudí s cieľom zmysluplne sa zapojiť do rokovaní o Rámcovom dohovore OSN o zmene klímy (UNFCCC).

▷ **Program (LYNP):** spustený v novembri 2023, jeho cieľom je vyvinúť ďalšiu generáciu vyjednávačov o pôde. Prvýkrát bol implementovaný v roku 2024 na 16. konferencii zmluvných strán UNCCD.

▷ **Program mládežníckych vyjednávačov o biodiverzite (BYNP):** YNA sa zaviazala rozvíjať BYNP a rozširovať svoje aktivity tak, aby zahŕňali všetky tri dohovory z Ria. Táto iniciatíva bola oznámená na 16. konferencii zmluvných strán o CBD v Cali v Kolumbii.

Úvodný program s názvom CYNP sa zameriava na odstraňovanie systémových bariér, ako je dostupnosť finančných prostriedkov, pre rozvoj kapacít aj pre osobnú účasť na rokovaní. Ponúka program pro bono pre všetky zúčastnené krajiny a ich vyjednávačov. Taktiež podporuje čo najviac mladých vyjednávačov z globálnej väčšiny a krajín prvej línie, aby sa osobne zúčastnili na konferenciách zmluvných strán ako súčasť vyjednávacích tímov svojich krajín, a to financovaním ich cestovných nákladov, ubytovania a diét. V rámci tohto programu YNA financovala 37 vyjednávačov pre COP27, 68 pre COP28 a 53 pre COP29 a zároveň prepojila ostatných vyjednávačov s rôznymi zdrojmi financovania s cieľom zabezpečiť, aby sa zabezpečilo vedenie a zastúpenie mladých ľudí na týchto konferenciách (YNA 2024).

Finančná podpora CYNP uľahčuje nielen začlenenie mladých ľudí do národných vyjednávacích tímov, ale aj posilňuje prítomnosť ich krajiny v multilaterálnych prostrediach, čím sa presadzuje klimatická spravodlivosť prostredníctvom participatívnej spravodlivosti.

Prečo je YNA originálna?

YNA buduje komunitu zakorenenú v súcite a odvahe, odhodlanú dosahovať výsledky, ktoré sú nielen technicky spoľahlivé, ale aj sociálne spravodlivé. Iniciatíva chce zdôrazniť, že multilateralizmus sa musí vyvíjať nielen prostredníctvom zákonov a protokolov, ale aj prostredníctvom solidarity, predstavivosti a spoločného vedenia naprieč generáciami.

Pre YNA nie je klimatická kríza len uhlíkovou krízou: je to kríza moci, hlasu, prístupu. YNA ukazuje svet, že keď mladí ľudia dostanú nástroje a dôveru viesť, nielenže sa postavia výzve, ale aj zvyšujú štandard toho, čím môže byť klimatická diplomacia. Ako už bolo uvedené, táto iniciatíva vznikla v reakcii na nedostatočné zastúpenie mládeže na konferenciách zmluvných strán (COP).

Od roku 2005 zahŕňajú COP priestor pre mladých ľudí: Konferenciu mládeže (COY), ktorá sa koná pred COP a zúčastňujú sa jej mladí delegáti.

Napriek tomu, že ide o etablovaný priestor, mladí ľudia aktívne požadujú, aby boli prítomní v skutočných rozhodovacích procesoch. Klimatickí aktivisti Balakrishnan a Eriksson sa zapojili už počas detstva. Neskôr, ako angažovaní mladí ľudia, obaja začali svoju cestu k Rámcovému dohovoru OSN o zmene klímy prostredníctvom obhajoby a teraz posilňujú ostatných, aby vstúpili do medzinárodných priestorov. Ich cesty stelesňujú poslanie YNA:

budovať novú generáciu kvalifikovaných, angažovaných a inkluzívnych vyjednávačov o klíme, podporovaných angažovanými mladými ľuďmi.

Otázka zastúpenia mládeže v rokovaní o klíme nevyhnutne vyvoláva potrebu riešiť štrukturálne a systémové bariéry, ktoré bránia ich rovnocennej účasti. Bez prekonania týchto prekážok budú hlasy tých, ktorí sú v popredí boja proti zmene klímy, naďalej prehliadané, čo obmedzuje účinnosť a inkluzívnosť globálnych politík v oblasti klímy.

Duševné zdravie mladých ľudí v kontexte klimatickej krízy

S zintenzívňovaním klimatickej krízy sa zvyšuje aj jej emocionálny dopad na mladých ľudí. Dve priekopnícke iniciatívy – projekt organizácie Youth and Environment Europe s názvom Dealing with Eco-Anksiozity (Riešenie ekologickej úzkosti) a fínsky projekt **MIELI: Mental Health Finland** (Duševné zdravie Fínska), ktorý podporujú mimovládne organizácie (MVO) Tunnery a Nyttiry – zdôrazňujú naliehavú potrebu riešenia duševného zdravia súvisiaceho s klímou.

Tieto programy poskytujú psychosociálne nástroje, vzájomnú podporu a vzdelávacie zdroje, ktoré pomáhajú mladým ľuďom spracovať ekologickú úzkosť a budovať emocionálnu odolnosť. Vytváraním bezpečných priestorov a posilňovaním postavenia mladých ľudí, aby premenili úzkosť na čin, tieto iniciatívy uznávajú, že duševná pohoda je nevyhnutná pre udržateľný aktivizmus a demokratickú účasť tvárou v tvár ekologickej neistote.

Mládež a životné prostredie v Európe: Riešenie ekologických obáv

Podpora opatrení v oblasti duševného zdravia súvisiaceho s klímou

Youth and Environment Europe (YEE) je nezisková organizácia založená v roku 1983. V roku 2024 táto organizácia vytvorila špecifický projekt s názvom Dealing with Eco-Anxiety (Riešenie eko-úzkosti), ktorý sa zameriava na poskytovanie podpory mladým ľuďom, ktorí čelia problémom duševného zdravia súvisiacim s klímou. Cieľom programu je vytvoriť bezpečné priestory pre mladých ľudí, aby mohli vyjadriť svoje pocity, a vybaviť ich nástrojmi na zvládanie týchto emócií. Projekt tento proces podporuje niekoľkými spôsobmi:

▷ **Webináre.** Online stretnutia zamerané na zvýšenie povedomia o téme s odborníkmi vo výskume eko-úzkosti psychológie. Rozumenie eko-emóciám objavíme v jadre konceptov v klimatických emóciách a „hlbšie ponorenie sa do ekoemócií: mládež a aktivizmus“ sa zameralo na témy súvisiace s vyhorením z aktivizmu a udržateľnými opatreniami v oblasti klímy.

▷ **Príručka: Mládež, emócie a planéta (2024).** Cieľom príručky je pomôcť čitateľom preskúmať ich emócie, budovať odolnosť a nájsť spôsoby, ako premeniť úzkosť na zmysluplné činy. Vypracoval ju tím organizácie Youth and Environment Europe, ktorý zahŕňal projektového psychológa a lektorov prezenčného workshopu, aby sa zabezpečilo, že príručka reaguje na potreby identifikované samotnými mladými ľuďmi.

▷ **Školenie školiťel'ov.** Cielené na mladých pracujúcich, kedy tréning mieri na vybavenie participácie s vedomosťami o ekologickej úzkosti a jej vplyvoch na duševné zdravie a umožniť im získať pochopenie metodík školení a techník neformálneho vzdelávania na tému ekologickej úzkosti a vybudovať si potrebné zručnosti na zahrnutie ekologickej úzkosti do vlastného vzdelávania mládeže.

▷ **Balíček zdrojov.** Zbierka online zdrojov a materiálov týkajúcich sa ekologickej úzkosti a ekologických emócií vrátane sprievodcov/brožúr, článkov, cvičení, nástrojov, webinárov a otázok a odpovedí. Zdroje vyberajú odborníci z projektu a vytvárajú ich mladí účastníci počas svojich školení a workshopov na mieste.

Čo sú to klimatické emócie?

Zaobchádzanie s klimatickými emóciami si vyžaduje existenciu primeranej slovnéj zásoby na ich vysvetlenie. Existujúci výskum sa pokúša poskytnúť ucelenejšiu konceptualizáciu tejto škály emócií (Patrick a kol. 2022; Wullenkord a kol. 2021).

Pihkala (2022) poskytuje taxonómiu klimatických emócií prostredníctvom svojej komplexnej práce Climate

Emotional Wheel. Pri riešení tejto základnej výzvy sa tento vizuálny nástroj zameriava na to, aby mladým ľuďom poskytli vedomosti a povedomie, aby dokázali identifikovať emóciu a jej príčinu ako prvý krok k jej adekvátnemu riešeniu.

Klimatické emócie ako nástroj aktivizmu

Hoci nie je presné tvrdiť, že samotné pociťovanie určitej klimatickej emócie povedie k činu (Chapman, Lickel a Markowitz 2017; Innocenti a kol. 2023), tento proces skúma možnosť, že ekologickú úzkosť možno riešiť jej nasmerovaním na aktivizmus, najmä pre existujúcich aktivistov. Pomocou webinárov, príručiek a školení tento prístup prijíma holistické chápanie aktivizmu, ktoré zohľadňuje úlohu emócií a blahobytu aktivistov popri ich politickej, strategickej a taktickej práci, čím podporuje udržateľnosť a duševné zdravie samotných aktivistov a klimatického hnutia ako celku.

Rozhovor s **Hannou Træland Rostøl**, vedúcou projektu **Riešenie ekologickej úzkosti**, Youth and Environment Europe

Otázka: Aká bola vaša motivácia pripojiť sa k iniciatíve Youth and Environment Europe?

A: Bol som klimatickým aktivistom už od malička väčšinou v Nórsku, odkiaľ pôvodne pochádzam. Pracoval som prevažne na lokálnej úrovni, ale v rámci organizácie Youth and Environment Europe pracujeme po celej Európe a zapojiť sa do aktivizmu na európskej úrovni ma veľmi zaujalo. Pretože sa zaoberáme rôznymi výzvami, ale samozrejme máme všetci spoločný cieľ. Je veľmi inšpirujúce spojiť sa s podobne zmýšľajúcimi ľuďmi z rôznych krajín.

Otázka: Môžete nám povedať niečo viac o tom, ako vznikol projekt eko-úzkosti?

A: Environmentálna kríza je veľmi emocionálna problém, najmä pre mladých ľudí. Chceli sme realizovať projekt, ktorý sa konkrétne týka emocionálneho dopadu klimatických zmien, ktoré sme všetci zažili, ale o ktorých vieme, že sa o nich v minulosti explicitne nehovorilo. Mladým ľuďom skutočne chýbajú vedomosti a zdroje na to, ako sa s nimi vysporiadať.

Otázka: Prečo si myslíte, že je dôležité pracovať na ekologickej úzkosti?

A: Bohužiaľ, vidíme, že ak ľuďom chýbajú zručnosti a vedomosti na to, aby sa dokázali vysporiadať s ekologickými emóciami, môže ich to izolovať. To znamená, že nie sú schopní konať, pretože celý problém sa im zdá príliš zdruvujúci. Chceme sa teda zaoberať jeho emocionálnym dopadom, aby bol priestor klimatických aktivistov zdravší pre ľudí, ktorí v ňom pôsobia, ale aj pre tých mladých ľudí, ktorí nie sú skutočne zapojení do mládežníckeho aktivizmu. Stále prežívajú emocionálne dopady správ, ktoré vidia každý deň. Je to otázka blahobytu mladých ľudí vo všeobecnosti.

Otázka: Akým výzvam čelíte?

A: Jednou z výziev je nedostatok vedomostí a povedomie o eko-emóciách vo všeobecnosti. Vidíme, že ľuďom, s ktorými sme pracovali, chýba slovná zásoba na to, aby sa vôbec zaoberali týmito otázkami, a to aj napriek tomu, že majú. Ďalším problémom je nedostatok priestoru, kde by sa o týchto problémoch dalo hovoriť. Chceli sme vytvoriť bezpečné priestory, kde by o nich ľudia mohli diskutovať, pretože sa stretávajú s veľkým množstvom odsudzovania, keďže mnohí neberú emocionálne dopady klímy až tak vážne.

Otázka: Súvisí to so širším trendom podceňovania duševného zdravia mládeže?

A: Áno. Stretol som ľudí, ktorí to považujú za vhodné. Je ťažké pochopiť, prečo sa vôbec musíme zameriavať na emócie. Pýtajú sa, nie je to len odbočka? Je to len krádež času z akcie. Naš prístup je však taký: nie, aby sme mohli mať udržateľný aktivizmus, je nevyhnutné riešiť duševné zdravie aktivistov. V aktivistickej sfére cítia túto problematiku tak silno, že majú extrémne vyvinutý zmysel pre naliehavosť. Problém je však v tom, že sa vyhoria. Preto musíme konať rozumne a tak, aby sa akcia dala dlhodobo udržať.

Otázka: Aká je vaša najkonkrétnejšia požiadavka na európske orgány, aby podporili cieľ vašej akcie?

A: Jadro programu Mládež a životné prostredie v Európe je, aby sa mladí ľudia zapájali do rozhodovacích procesov na európskej úrovni. Nielen ako symbolický akt, ale aby sa mládeži dala skutočná možnosť vyjadriť sa. Vidíme, že veľa ekologických emócií súvisí s beznádejou, a to sa týka pocitu, že máme hlas, ale nedokážeme nič zmeniť.

Otázka: Čo vám dáva nádej?

A: Nádej mi dáva pohľad na tieto neuveriteľné veci. Na oddaných a inšpiratívni mladí ľudia z celej Európy, ktorí tak tvrdo bojujú. Vidíme, aké je to ťažké a aké emócie sa skrývajú za prácou, ktorú robia. Napriek tomu sú stále motivovaní. Myslím si, že to je tá najdôležitejšia vec, ktorá mi dáva nádej.

Tunne ry, Nyyti ry a MIELI Mental Health Finland: Projekt Ekologická kríza, naša budúcnosť a duševné zdravie

Poskytovanie podpory tým, ktorí sú najviac postihnutí klimatickými obavami

MIELI: Duševné zdravie Fínska (2023 – 2025) je projekt podporovaný mimovládnyimi organizáciami Tunne ry a Nyyti ry, ktorého cieľom je podporovať ľudí, ktorí sú zraniteľní voči environmentálnej úzkosti. Ide o ľudí, ktorí pracujú v oblasti environmentálnych vied alebo ich študujú, ľudí so silnou environmentálnou identitou, mladých ľudí, jednotlivcov s inými zaťažujúcimi životnými skúsenosťami a študentov. Cieľom projektu je ponúknuť im psychosociálne nástroje na ochranu ich duševnej pohody, budovanie podporných komunit a zvýšenie ich celkovej duševnej odolnosti. Projekt sa zameriava na päť špecifických oblastí.

▷ **Individuálna podpora a poradenstvo.** Bezplatná diskusia alebo chatová podpora (maximálne 45 minút) s projektovým zamestnancom telefonicky, cez video (Zoom alebo Google Meet) alebo e-mailom.

▷ **Skupinová a vzájomná podpora.** Skupina WhatsApp na zdieľanie aktuálnych správ a obsahu zo sociálnych médií, následná diskusia a spracovanie v skupine; účasť je dobrovoľná a každý sa môže rozhodnúť, či bude hovoriť alebo nie.

▷ **Samostatné cvičenia.** Online aktivity na témy ako meditácia, reflexia klimatických pocitov, cvičenia na vytváranie vízií a tvorba na žiadúce futures a súcitne slová a pojmy

▷ **Zdroje.** Nástroje, články a príručky, ako napríklad „Stručný sprievodca eko-emóciami: informačný balíček pre aktivity s mladými ľuďmi a študentmi“.

▷ **Podpora pre rodičov a odborníkov** a príležitosti na vytváranie sietí, ako napríklad Sieť duševného zdravia v ekokríze zameraná na rodičov, učiteľov, pracovníkov s mládežou a ďalších odborníkov pracujúcich na tejto téme.

Psychosociálne prístupy k eko-úzkosti

Riešenie a zvládanie ekologickej úzkosti si vyžaduje vzťahové procesy (nielen individuálne procesy), ako aj sociálnu podporu od dôveryhodných dospelých, ktorí mladých ľudí v takýchto procesoch podporia (Pihkala 2024). Tento projekt kombinuje rôzne psychosociálne prístupy, a preto bol vybraný. Poskytuje priamu podporu duševného zdravia mladým ľuďom (jednotlivcom aj skupinám), ktorí sa potýkajú s ťažkými klimatickými emóciami, okrem samostatných cvičení a zdrojov.

Zaoberá sa aj klimatickými emóciami v rámci širšieho ekosystému podpory, zameraného na rodičov a iných odborníkov (ako sú učitelia, pracovníci s mládežou a zdravotnícky personál), ktorí pracujú s mladými ľuďmi. Jeho inovácia preto spočíva v multimodálnom prístupe, ktorý klimatické emócie nezaobchádza len ako individuálnu výzvu, ale ako výzvu, ktorá si vyžaduje intervencie na úrovni komunity a systému.

Aké poznatky nám táto prax ukazuje o mladých ľuďoch a opatreniach v oblasti klímy?

Spôsoby, akými sa klimatická otázka rieši v politickej sfére, môžu u mladých ľudí vyvolať emócie od rozhorčenia až po nadšenie (tamtiež). Mladí ľudia môžu tiež pociťovať odpor kvôli nedostatku uznania zo strany dospelých, čo má vplyv na medzigeneračné vzťahy (tamtiež).

Používanie rôznych metód na podporu mladých ľudí pri spracovaní ich klimatických emócií im môže pomôcť zorientovať sa v pocitoch spôsobených ekologickou krízou, čo následne zvyšuje ich odolnosť a umožňuje im posilniť ich osobné schopnosti konať ako občania.

Rozhovor s Taneli Saari, výkonným riaditeľom, Tunne ry – Känslä rf

Otázka: Ako vaša mimovládna organizácia Tunne ry podporuje mladých ľudí?

A: Naša organizácia poskytuje podporu pre ľudí všetkých vekových kategórií v oblasti klimatických emócií. Jedného dňa sme však dostali výsledky prieskumu, ktoré nám ukázali, že mladí ľudia pociťujú väčšiu úzkosť a obavy o budúcnosť. Táto neistota sa ich dotýka viac ako starších ľudí. Mysleli sme si to, ale výsledky prieskumu to potvrdili. Bolo teda celkom prirodzené, že sme mali špecifický projekt zameraný na ľudí mladších ako 30 rokov a stal sa jednou z našich hlavných aktivít.

Otázka: Aké druhy podpory poskytujete mladým ľuďom?

A: Poskytujeme rôzne druhy skupinovej podpory, ako napríklad rovesnícke skupiny a workshopy. Učitelia nás pozývajú do svojej školy a my ich navštevujeme, niekedy v rámci kurzu psychológie na workshope. Poskytujeme aj individuálnu podporu, kde nám mladí ľudia môžu zavolať, rezervovať si videohovor alebo nám napísať. Je to niečo ako poradenstvo, ale nie je to terapia, a mladí ľudia dostanú podporu na spracovanie týchto emócií, dôverne a bezplatne. Školíme aj profesionálov, ako sú pracovníci s mládežou, učitelia, ako aj psychológovia, ktorí pracujú v sociálnej starostlivosti a zdravotníctve.

Q: Čo vás motivovalo pracovať v tejto oblasti klimatických emócií?

A: Prešla som fázou klimatickej úzkosti. Rozprávala som sa o tom s kamarátkou, ktorá je psychologička, a ukázalo sa, že ona prežívala to isté. Podelili sme sa o svoje skúsenosti a pochopili sme, aké vážne to bolo a ako veda začala tvrdiť, že klimatické emócie sú skutočnou vecou, ktorá existuje a ovplyvňuje ľudí. Mám vzdelanie v sociálnej práci a ona má vzdelanie v psychológii a vďaka nášmu vzdelaniu a profesionálnym skúsenostiam sme mali tieto nástroje a metódy na spoločné spracovanie našich vlastných emócií a myšlienok. Chceli sme sa o to nejako podeliť s ostatnými ľuďmi, pretože sme cítili, že klimatické emócie a klimatická úzkosť budú neskôr veľkou, veľkou vecou.

Otázka: Prečo si myslíte, že v oblasti podpory duševného zdravia je dôležité poskytovať podporu najmä v oblasti klimatických emócií?

A: Klíma je naozaj polarizujúca téma. Pracujem už 20 rokov v sektore sociálnej práce a neexistuje žiadna iná téma, ktorá by bola tak politicky polarizujúca. Takže keď sa mladí ľudia chcú rozprávať o klíme, najprv si prezerajú miestnosť, aby zistili, či je v poriadku o tom hovoriť, pretože by ich niekto mohol odsúdiť. Vedia, že tam môžu byť ľudia, ktorí tvrdia, že klimatické zmeny nie sú skutočné alebo že neveria vede. Takže ak mladý človek povie, že sa obáva klímy, ostatní môžu reagovať a povedať, že sa o nič neobávajú alebo že to nie je také vážne, aby sa z toho mali obavy. Takže sme videli potrebu spojiť ľudí, ktorí zažívajú rovnaké veci, môžu sa podeliť o svoje myšlienky a ktorí chápu, že tieto pocity a emócie sú skutočné.

Otázka: Ak by ste zajtra boli vo verejnej funkcii, čo by ste na základe svojich skúseností s touto prácou zmenili ako prvé?

A: Nosíme akúsi náplast – môžeme zastaviť krvácanie na chvíľu, ale naša práca túto chorobu nevylicí a touto chorobou je nečinnosť na politickej úrovni v oblasti klimatickej politiky. Navyše, keby som bol vo fínskej verejnej funkcii, zrušil by som rozpočtové škrtky pre služby duševného zdravia. [Nedávno] oznámili, že o financovanie v roku 2026 sa náš program nemôže uchádzať. Takže sme mali financovanie šesť rokov a teraz sme zistili, že nemôžeme požiadať o ďalšie. Takže by som toto rozhodnutie určite zrušil.

Otázka: Napriek tomu, čo vám dáva nádej? Na čo sa tešíte zajtra?

A: Stretávame sa s klímou psychológovia z iných krajín EÚ, ale aj z USA a Austrálie. Okruh ľudí, ktorí sa touto témou zaoberajú, je stále dosť malý, ale skutočne spája ľudí naprieč kontinentmi. Budeme preto pokračovať v spolupráci, premýšľať o rôznych projektoch a snažiť sa získať viac finančných prostriedkov z rôznych zdrojov, ako sú nadácie. Chceme sa podeliť o svoje odborné znalosti a presadzovať toto nové zmýšľanie, presadzovať myšlienku, že klimatické emócie sa netýkajú len liečby jednotlivca, ale aj liečby komunity.

Mladí ľudia sa zapájajú do riešenia klimatickej krízy prostredníctvom súdnych sporov týkajúcich sa klímy

Mladí ľudia sa čoraz viac obracajú na súdne spory týkajúce sa klímy ako na silný nástroj na požadovanie environmentálnej spravodlivosti a systémových zmien. Organizácie ako Centrum pre medzinárodné environmentálne právo (CIEL) a Youth and Environment Europe (YEE) posilňujú postavenie mládeže prostredníctvom právnej podpory, školení a obhajoby. Od prelomových súdnych prípadov až po vytvorenie Centra pre klimatické právo mládeže, tieto iniciatívy zdôrazňujú kľúčovú úlohu mládeže pri formovaní environmentálneho práva a politiky. Prepojením aktivizmu a právnych odborných znalostí mladí lídri spochybňujú inštitúcie, ovplyvňujú medzinárodné rámce a zabezpečujú, aby ich hlasy boli vypočuté v boji proti klimatickej kríze.

Centrum pre medzinárodné environmentálne právo: mladí ľudia zapojení do právneho aktivizmu

Európsky súd pre ľudské práva a právo na zdravé životné prostredie

Centrum pre medzinárodné environmentálne právo (CIEL) je nezisková organizácia, ktorá sa venuje podpore a obhajobe medzinárodného environmentálneho práva. Prostredníctvom právnej stratégie CIEL pracuje na ochrane životného prostredia a presadzovaní environmentálnej spravodlivosti na celom svete. CIEL bolo založené v roku 1989 s cieľom využívať medzinárodné právo na riešenie vznikajúcich environmentálnych výziev a podporovať trvalo udržateľný rozvoj.

Od svojho založenia je priekopníkom v integrácii práva a politiky v oblasti ochrany životného prostredia. CIEL má rozmanitú skupinu právnikov, advokátov a expertov na verejnú politiku. Jeho správna rada sa skladá z odborníkov s rozsiahlymi skúsenosťami.

skúsenosti v oblasti environmentálneho práva, ľudských práv a trvalo udržateľného rozvoja. Organizácia tiež spolupracuje so širokou sieťou partnerov a spojencov vrátane mimovládnych organizácií, dotknutých komunití a aktérov verejného a súkromného sektora. Organizácia sa špecializuje na tri hlavné oblasti činnosti, pričom všetky zahŕňajú mladých odborníkov z rôznych častí sveta.

▷ **Súdne spory a právne zastupovanie.** CIEL sa zaoberá strategickými právnymi prípadmi zameranými na zodpovednosť vlád a spoločností za škody na životnom prostredí a porušovanie ľudských práv v súvislosti so životným prostredím.

▷ **Presadzovanie politik.** Organizácia spolupracuje s vládami, medzinárodnými organizáciami a ďalšími zainteresovanými stranami s cieľom ovplyvniť politiky a zákony, ktoré podporujú environmentálnu spravodlivosť a trvalo udržateľný rozvoj.

▷ **Výskum a vzdelávanie.** CIEL vytvára vzdelávacie zdroje o kľúčových otázkach medzinárodného environmentálneho práva a školí právnikov, advokátov a komunity v používaní právnych nástrojov na ochranu životného prostredia.

Prostredníctvom svojej kampane Protocol spolupracuje CIEL v celej Európe so stovkami skupín občianskej spoločnosti, právnymi expertmi a mládežníckymi aktivistami, aby presadzovala túto zmenu.

▷ **Viac ako 470 organizácií občianskej spoločnosti.** Rozmanitá koalícia pozostávajúca z environmentálnych skupín, obhajcov ľudských práv, mládežníckych organizácií a akademických inštitúcií.

▷ **Viac ako 190 vedcov a expertov.** Akademici a profesionáli prispievajúci výskumom a poznatkami na posilnenie základov kampane.

▷ **Regionálne a medzinárodné inštitúcie.** Organizácie ako ENNHRI (Európske inštitúcie pre ľudské práva) zopakovali výzvy na záväzný protokol a zdôraznili jeho význam pre environmentálnu spravodlivosť.

Táto široká podpora podčiarkuje význam kampane a kolektívny záväzok k presadzovaniu environmentálnych ľudských práv v Európe.

Aká je úloha CIEL s mladými ľuďmi a aká je úloha mladých ľudí s CIEL?

CIEL zohrala zásadnú úlohu pri podpore súdnych sporov v oblasti klímy vedených mladými ľuďmi, ako je uvedené nižšie.

1. V Európe v roku 2022, v prípade Duarte Agostinho a ďalší proti Portugalsku a 32 ďalším, kde šesť portugalských mladých ľudí podalo sťažnosť na Európsky súd pre ľudské práva proti 33 krajinám. Zdôrazňuje sa dôležitá úloha, ktorú zohráva CIEL v spolupráci s mnohými neziskovými mládežníckymi organizáciami a národnými radami mládeže pri podpore účasti poskytovaním technicko-právnej podpory pri výzve na prijatie dodatkového protokolu k Európskemu dohovoru o ľudských právach o práve na čisté, zdravé a udržateľné životné prostredie. Okrem všeobecnej podpory prostredníctvom neformálnych sietí mladých ľudí zapojených do sporov o klímu bola CIEL jednou z organizácií, ktoré formalizovali stanovisko amicus curiae pre Súd na podporu prípadu.

2. V Amerike bol prelomový prípad Juliana v. Spojené štáty, v ktorom 21 mladých ľudí žalovalo vládu Spojených štátov s tvrdením, že jej politika, ktorá zhoršuje klimatické zmeny, porušuje ich ústavné práva.

3. V Ázii účasť amicus curiae na prípade Kim Do Hyun a kol. proti Kórei pred Ústavným súdom Južnej Kórey v roku 2021, ktorá zdôraznila vplyv klimatickej krízy na mladých ľudí a budúce generácie.

Okrem toho samotná CIEL zahŕňa mnoho mladých ľudí, ktorí sa zaviazali zmeniť tradičné právne rámce. Camilla Pollera, programová spolupracovníčka v CIEL, ktorá pracuje v ich iniciatíve **Zdravé životné prostredie** v Európe, opísala, prečo je načasovanie kľúčové pre spory týkajúce sa klímy: „Nachádzame sa teraz vo veľmi politickej fáze, v ktorej štáty zohrávajú kľúčovú úlohu pri prijímaní dodatkového protokolu v rámci Rady Európy.

Mobilizácia na miestnej úrovni je teraz nevyhnutná: občania musia vyvíjať tlak na svoje vlády. Toto je kľúčový moment.“ Iniciatíva **Zdravé životné prostredie** v Európe je ukázkovým príkladom významnej sily mladého právneho aktivizmu. Snaží sa nielen o modernú reinterpretáciu existujúceho práva, ale aj o skutočnú legislatívnu zmenu. Cieľom je prijať dodatkový protokol (záväzný

právo) k Európskemu dohovoru o ľudských právach. Táto iniciatíva získala podporu viac ako 500 mimovládnych organizácií (k januáru 2025) vrátane niekoľkých veľmi dôležitých mládežníckych organizácií (ako napríklad WYCI, YEE a Mládež pre klímu), ako aj národných rád mládeže, politických mládežníckych organizácií a dokonca aj náboženských mládežníckych organizácií. Obsah žiadosti o protokol je formulovaný v súlade s obsahom rezolúcie Rady OSN pre ľudské práva 48/13 z roku 2021 a rezolúcie Valného zhromaždenia OSN A/76/300 z roku 2022 s cieľom zlepšiť záruky na európskej úrovni.

Za posledných 25 rokov CIEL vyškolila viac ako 500 stážistov a štipendistov (z ktorých prevažnú väčšinu tvoria mladí ľudia) z 54 krajín a poskytla im praktické skúsenosti v oblasti medzinárodného environmentálneho práva. Tieto programy, ktoré sa realizujú v spolupráci s inštitúciami, ako je Právnická fakulta Americkej univerzity vo Washingtone a v Ženeve vo Švajčiarsku, ponúkajú mladým právnikom možnosť priamo sa zapojiť do riešenia naliehavých environmentálnych otázok, čím podporujú novú generáciu kvalifikovaných lídrov zameraných na environmentálnu spravodlivosť.

Mládež a životné prostredie Európa: Centrum pre mládež v oblasti klimatického práva

Zlepšenie prístupu mladých ľudí k environmentálnej spravodlivosti

Youth and Environment Europe (YEE) je nezávislá celoeurópska sieť, ktorá združuje 45 mládežníckych environmentálnych organizácií v 24 krajinách. Jej poslaním je zjednotiť tieto organizácie, zvýšiť povedomie o klimatickej kríze, zvýšiť povedomie o environmentálnych otázkach a posilniť účasť mládeže na rozhodovaní v oblasti životného prostredia.

V rámci svojej práce v oblasti environmentálneho práva a súdnych sporov sa YEE snaží stať centrom pre mladých ľudí a mládežnícke hnutia, ktoré sa snažia spustiť vlastné iniciatívy v oblasti súdnych sporov v oblasti klímy. Aktívne sa podieľa na Aarhuskom dohovore, európskej zmluve OSN, ktorá zaručuje prístup k spravodlivosti a účasť verejnosti v environmentálnych záležitostiach. YEE spustila Centrum pre klimatické právo mládeže (YCLH).

v roku 2023 v rámci projektu **Legal Seeds**. Vo svete, kde prístup k environmentálnej spravodlivosti zostáva výzvou, najmä pre mladých ľudí, táto iniciatíva buduje mosty medzi mladými aktivistami a právnymi expertmi. Ponúka bezplatnú právnu podporu, školenia a komunitu praxe pre tých, ktorí sú pripravení obrátiť sa na súd s environmentálnymi problémami. Podľa Emmy Pagliaruscovej, vedúcej advokácie v YEE: „Cieľom našej siete je umožniť diskusiu a budovať kapacity medzi mládežníckymi skupinami, ktoré sú ochotné podniknúť právne kroky v oblasti (predovšetkým) klímy a environmentálneho práva, YCLH navyše slúži ako dôležité prepojenie medzi mládežníckymi organizáciami a právnymi expertmi a umožňuje mladým ľuďom efektívnejšie sa orientovať a zapájať sa do environmentálneho a environmentálneho práva.“ Pagliaruscová opísala tri hlavné výzvy:

► **Financovanie:** jednou z najnaliehavejších výziev je zabezpečenie stabilného financovania na zabezpečenie kontinuity týchto iniciatív. Mnohé projekty vedené mladými ľuďmi, vrátane snáh o vedenie súdnych sporov v oblasti klímy, závisia od externých grantov, ktoré môžu byť neisté a nekonzistentné.

► **Právne bariéry:** v súdnych sporoch v oblasti klímy mladí aktivisti často čelia značným právnym a procedurálnym prekážkam, ako sú vysoké náklady na súdne spory, nedostatočný prístup k pro bono právnej podpore a zdĺhavé súdne konania.

► **Obmedzené inštitucionálne uznanie:** zatiaľ čo obhajoba a aktivizmus mládeže získavajú na popularite, mladé hlasy sa stále snažia presadiť branie vážne aj na vysokej úrovni, vytvárajú priestori a to najmä v právnych a politických rámcov

Napriek tomu Pagliarusco vyjadril určitý optimizmus ohľadom príležitostí, ktoré existujú v súvislosti so súdnymi spormi týkajúcimi sa mládeže a klímy:

► **Posilnenie cezhraničnej spolupráce:** iniciatívy ako Globálne dialógy o klimatickej spravodlivosti a Centrum pre klimatické právo mládeže vytvárajú príležitosti pre mladých ľudí naprieč celým spektrom, aby si vymieňali znalosti a budovali silnejšie stratégie presadzovania.

► **Inovatívne právne stratégie:** Súdne spory týkajúce sa klímy sú novým nástrojom, ktorý má potenciál brať vlády a korporácie na zodpovednosť. Strategické prípady, ako napríklad tie, ktoré podporuje YEE, môžu vytvoriť právne precedensy, ktoré budú viesť k systémovým zmenám.

► **Zosilňovanie vedené mládežou** integráciou riešení založených na prírode a perspektív mládeže do globálnych politických diskusií môžu iniciatívy ovplyvniť dlhodobú zmenu klímy

stratégie, ktoré zabezpečia, aby mladí ľudia zohrávali ústrednú úlohu pri formovaní rámcov pre klimatickú spravodlivosť.

Pagliarusco naznačil, ako vyzerá budúcnosť YEE v oblasti sporov o klímu: „S výhľadom na roky 2025 – 2026 plánujeme ďalej rozvíjať projekt Globálne dialógy o klimatickej spravodlivosti so zameraním na riešenia založené na prírode (NbS) a úlohu mládeže pri implementácii a presadzovaní týchto riešení. Naším cieľom je posilniť cezhraničné mládežnícke siete v rámci príprav na COP30 a podporiť spoluprácu medzi mladými ľuďmi z globálneho Severu a globálneho Juhu. Prostredníctvom tejto iniciatívy sa snažíme rozvíjať zdola nahor, mládežou riadené národné a globálne vízie o NbS a zabezpečiť, aby hlasy mládeže zohrávali ústrednú úlohu pri formovaní diskusie a riešení o klimatickej spravodlivosti.“

Čo je na tejto iniciatíve pozoruhodné?

To, čo robí YEE skutočne výnimočným, je jeho prierezový prístup: uznáva, že klimatická spravodlivosť je hlboko spätá so sociálnou spravodlivosťou a vnáša toto povedomie do každého projektu. Prostredníctvom workshopov, dobrovoľníctva, neformálneho vzdelávania a priamej obhajoby v globálnych a európskych inštitúciách YEE pripravuje mladých ľudí nielen na to, aby sa vyjadrili, ale aby boli vypočutí. Aby sa toto všetko stalo skutočnosťou, YEE sa riadi štyrmi princípmi: vedené mladými ľuďmi, zamerané na mladých ľudí, nezávislé a legitímne. Tieto princípy sú zrejme vo všetkých jeho projektoch vrátane Centra.

Ako vysvetľuje Pagliarusco: „Jednou z našich kľúčových iniciatív v oblasti obhajoby je naša účasť na Konferencii zmluvných strán UNFCCC (COP), kde naša správna rada a zamestnanci zastupujú YEE. Naším hlavným zameraním je ovplyvňovať Európsku úniu a jej členské štáty, aby prijali ambiciózne pozície v medzinárodných rokovaníach o klíme a procesoch tvorby politik.“

Centrum pre mládež v oblasti klimatického práva je jednou z prvých iniciatív v Európe, ktorá poskytuje mladým ľuďom štruktúrovanú a podpornú cestu do zložitého sveta sporov o klímu. Mnohým mladým aktivistom na problémoch veľmi záleží, ale necítia sa pripravení orientovať sa v právnych systémoch. YEE to mení tým, že ponúka zručnosti, zdroje a skutočné **príležitosti na dosiahnutie právnej zmeny**. YEE získala uznanie za svoju prácu. Podľa Pagliarusca: „Okrem našej advokátskej práce spoluvedieme projekt Globálne dialógy za klimatickú spravodlivosť v spolupráci s We Are Tomorrow Global Partnership (WAT-GP). Táto spolupráca

Spojil štyri európske členské organizácie YEE a štyri členské organizácie WAT-GP z krajín globálneho Juhu. Projekt, ktorý bol spustený v roku 2024, si kládol za cieľ posilniť postavenie mladých ľudí v presadzovaní klimatickej spravodlivosti prostredníctvom uľahčenia cezhraničných diskusií.

Kľúčovým míľnikom tejto iniciatívy bola účasť účastníkov projektu – mnohí po prvýkrát – na COP29, kde mali možnosť priamo sa zapojiť do globálnych rokovaní o klíme a prezentovať svoje národné programy. Dopad a inovácia projektu boli uznané, keď bol vybraný ako jeden zo 14 držiteľov ceny **Global Education Youth Award za rok 2024.**

Mladí ľudia sa zapájajú do riešenia klimatickej krízy prostredníctvom miestneho aktivizmu

Lokálny aktivizmus ponúka mladým ľuďom silný vstupný bod do oblasti klimatickej spravodlivosti. Írsky projekt Budúce generácie pre klimatickú spravodlivosť a program Aktívni občania Britskej rady posilňujú postavenie mladých ľudí (najmä z marginalizovaných komunít) pri riešení klimatických výziev vo vlastnom prostredí. Prostredníctvom neformálneho vzdelávania, školení o vedúcich pracovníkoch a komunitných projektov tieto iniciatívy podporujú občiansku angažovanosť a zosilňujú hlasy mladých ľudí v politických priestoroch.

Od testovania vody až po znižovanie plytvania potravinami, mladí účastníci transformujú miestne obavy na globálne povedomie. Tieto postupy ukazujú, že zmysluplné opatrenia v oblasti klímy začínajú načúvaním mladým ľuďom tam, kde sa nachádzajú – a podporou, aby viedli zmenu od základov.

NYCI National Youth Council of Ireland

Národná rada mládeže Írska – Budúce generácie: Projekt klimatickej spravodlivosti

Mladí ľudia sa zapájajú do riešenia klimatickej krízy prostredníctvom miestneho aktivizmu

Projekt Budúce generácie: Klimatická spravodlivosť, ktorý organizuje Národná rada mládeže Írska, si kladie za cieľ dostať do popredia hlasy mladých ľudí, ktorí v debata o klíme často chýbajú: mladých ľudí z marginalizovaného a znevýhodneného prostredia, ako aj z vidieckych oblastí, kde sú ľudia často vystavení riziku izolácie. Od roku 2020 sa projekt snaží zabezpečiť, aby boli hlasy mladých ľudí zo zraniteľného prostredia zastúpené v národných a globálnych politikách. Kolo projektu Budúce generácie na roky 2023 – 2024 je konzorciom troch mimovládnych organizácií: Regionálneho zariadenia pre mládež **Sphere 17** a **YMCA Ireland**.

a **Gaisce – Cena prezidenta, s 1Planet4All** (projekt organizácie **Concern Worldwide**). Pôsobí ako podporná organizácia, ktorá pomáha prepojiť lokálne projekty klimatickej spravodlivosti v Írsku s ďalšími lokálnymi projektmi po celom svete. **Národná rada mládeže Írska** je vedúcou agentúrou, ktorá spravuje financovanie mimovládnych organizácií a poskytuje odborné znalosti v oblasti klimatickej spravodlivosti.

Rôzne projekty vytvárajú priestor pre mladých ľudí z marginalizovaného alebo znevýhodneného prostredia (vrátane mládeže z vidieka), aby sa venovali téme klimatickej spravodlivosti a rozvíjali svoje zručnosti, aby sa stali zástancami klimatickej spravodlivosti u tvorcov politik a rozhodovacích orgánov na miestnej a regionálnej úrovni. Projekty využívajú neformálne vzdelávanie a prístupy k práci s mládežou a podporujú sociálne začlenenie a zmysluplnú účasť mladých ľudí, ktorí zvyčajne chýbajú v diskusii o klíme. K dispozícii sú aj balíčky zdrojov, ako napríklad **Ako vytvoriť zmenu na miestnej úrovni a Ako zapojiť mladých ľudí do hnutí za klimatickú spravodlivosť**.

Čo je na tejto iniciatíve pozoruhodné?

Tento projekt ukazuje, ako sa mladí ľudia môžu zapojiť do riešenia klimatickej krízy na osobnej a domácej/komunitnej úrovni a ako ich môže aktivovať k presadzovaniu štrukturálnych zmien na politickej úrovni. Využívajúc princíp práce s mládežou „stretnúť sa s mladými ľuďmi tam, kde sa nachádzajú“ a so zameraním na výzvy v ich bezprostrednom okolí, príklad v rozhovore nižšie opisuje environmentálnu výzvu (v tomto prípade presné informácie o kvalite pitnej vody), ktorá vzniká vo vlastnej rodine, a ako musia byť reakcie na úrovni komunity. Skúsenosť s riešením klimatických dezinformácií na medzilidskej úrovni demonštruje mladému človeku sebedôveru pri riešení klimatických problémov a vedie ho k záujmu o širšie ekologické problémy (napr. vplyv kvality vody na morský život). Výsledkom je motivácia viac sa angažovať v otázkach klímy na štrukturálnej úrovni a presadzovať zmenu politik.

Mladí ľudia sa zapájajú do riešenia klimatickej krízy prostredníctvom lokálneho aktivizmu

Preklopenie priepasti medzi sociálnou spravodlivosťou a opatreniami v oblasti klímy

Ako uvádzajú Henn, Sloam a Nunes (2021), ak sú mladí klimatickí aktivisti prevažne „postmaterialistickí mladí ľudia vyjadrujúci kozmopolitné hodnoty“, čo s mládežou, ktorá sa snaží uspokojiť svoje materiálne potreby? Táto iniciatíva predstavuje prístupy k práci s mládežou, ktoré sa snažia preklenúť vnímanú priepasť medzi sociálnou spravodlivosťou a klimatickým aktivizmom dvoma spôsobmi. Prvý sa tematicky zameriava na otázky ľudských práv súvisiace s klimatickou krízou, zatiaľ čo druhý sa zameriava na to, aby sa do diskusie o klíme zapojili hlasy mladých ľudí z marginalizovaného a znevýhodneného prostredia, z ktorého sú často vylúčení. Tento projekt, ktorý sa zamýšľa nad tým, ako by sa dali vytvoriť inkluzívnejšie reakcie na klimatickú krízu, ukazuje cesty vpred k budovaniu participatívnejších (a teda reprezentatívnejších) prístupov ku klimatickému aktivizmu.

Rozhovor s **Eimearom Manningom**, pracovníkom pre rozvoj mládeže a klimatickej spravodlivosti, Národná rada mládeže Írska

Otázka: Povedzte nám o tom, kedy ste sa zapojili do Národnej rady mládeže Írska a akú prácu tam robíte.

A: V roku 2017 som pracoval viac s formálnym sektorom vzdelávania, takže všetka moja práca sa odohrávala v rámci škôl. V tom čase neexistoval žiadny skutočný formálny kontext pre vzdelávanie v oblasti klímy. Takže som nemal pocit, že moje osobné záujmy zapadajú do formálneho vzdelávacieho systému. Keď sa v NYCI objavila pozícia osoby pre klimatickú spravodlivosť, opýtali sa ma, či by som sa chcel prihlásiť. Otvoril sa pred mnou úplne nový svet, čo by som mohol robiť, pokiaľ ide o neformálne vzdelávanie a lokálne projekty, ktoré sa konkrétne týkajú klímy.

Otázka: Môžete mi opísať, o čo v projekte Klimatická spravodlivosť ide?

A: Technicky máme štyri organizácie, ktoré sú členmi projektu Climate Justice Project. Týmto organizáciami sú Gaisce – Cena prezidenta, Sphere 17 Regional Youth Facility, YMCA Ireland a Concern Worldwide ako podporný člen, čo znamená, že ich hlavnou úlohou je prepájať lokálne projekty s inými lokálnymi projektmi na globálnom Juhu. Hlavnou témou je klimatická spravodlivosť a tá spája všetky lokálne projekty.

Otázka: Aký je konkrétny príklad lokálneho projektu v rámci tejto iniciatívy?

A: Projekt môžeme opísať z pohľadu jednej skupiny, Sféra 17. Organizácia sídli v severnom Dubline a pôsobí v oblastiach s veľmi nízkym socioekonomickým statusom. Mnohí z ich mladých ľudí môžu pochádzať z rodinného prostredia, kde rodičia alebo opatrovníci majú problémy s drogami, sú to mladí ľudia, ktorí majú slabé výsledky v škole alebo ktorí zo školy odišli, alebo ktorí čelia problémom s rasizmom. Sféra 17 pracuje s týmito mladými ľuďmi, aby im poskytla bezpečný priestor na skúmanie tém, ktoré ich zaujímajú. Ako klimatický pedagóg niekedy predpokladáte, že niektorí mladí ľudia nemajú klímu na poprednom mieste vo svojich myšliach. Majú toľko iných problémov, s ktorými sa zaoberajú, že sa takmer cítite previnilo, keď sa snažíte diskutovať o klimatickej kríze, okrem všetkých ostatných výziev, ktorým už čelia.

Otázka: Ako teda s touto skupinou mladých ľudí nadväzujete na tému klimatickej spravodlivosti?

A: Téma minulého roka pre Klimatickú spravodlivosť bol Projekt sa týkal vody a dostupnosti vody. Išli sme za touto skupinou a povedali sme: „Počúvajte, možno vás voda nezaujíma, možno ste o vode nikdy predtým neuvažovali, ale len zo zvedavosti: čo si predstavíte, keď poviem slovo ‚voda‘?“ Jeden z mladých ľudí povedal: „Moja mama stále kupuje balenú vodu, pretože hovorí, že vláda pridáva do vody z vodovodu veci a ona ju nechce piť. Ale ja balenú vodu nenávidím, pretože viem, že je škodlivá pre životné prostredie.“ Tak sme si povedali, bingo, pozrime sa na to. Rozhodli sme sa urobiť obrovský lokálny projekt testovania vody. Kúpili sme tieto naozaj intenzívne súpravy na testovanie vody a vyškolili sme mladých ľudí, ako vodu testovať. Chodili do svojich domovov, do svojich mládežníckych centier, do škôl – testovali vodu všade.

A zistili, že voda je úplne čistá v každej oblasti, kde by si niekto mohol myslieť, že je špinavá, na rozdiel od toho, čomu si niektorí ľudia v ich komunite mysleli. Ale ich zistenia sa tým neskončili. Zistili, že na ich miestnej pláži je jeden konkrétny parameter s názvom KH (uhličitanová tvrdosť), ktorý bol príliš nízky. Začali

pýtali sa, čo to znamená? Začali to skúmať a ukázalo sa, že hoci nízka hladina KH nie je škodlivá pre ľudí, je veľmi škodlivá pre mäkkýše. To ich viedlo k ďalšiemu výskumu mäkkýšov a objavili všetky výhody chovu mäkkýšov v írskych vodách.

Otázka: Čo urobili s touto informáciou?

A: Rozhodli sa, prvýkrát v histórii, že Chceli sa o tom porozprávať s niekým pri moci. Vždy boli takí sklamaní z rozhovorov s ľuďmi, ktorí rozhodujú, ako sú tvorcovia politík. Predpokladali, že týmto ľuďom je jedno, čo hovoria. Ale pre nich sa to stalo dostatočne veľkým problémom [hladiny KH vo vode], že sa o tom chceli s niekým porozprávať.

Takže keď Sphere 17 usporiadala verejné podujatie k výročiu svojej organizácie a bol naň pozvaný aj jeden minister, mladí ľudia z tejto skupiny sa opýtali: „Existuje nejaký spôsob, ako by sme ho mohli na tejto akcii na chvíľu zavolať, len aby sme mu povedali o našom projekte a o tom, čo sme zistili, a že chceme, aby vláda vyčistila vodu, aby boli hladiny KH pre mäkkýše lepšie?“ To bola pre skupinu, ktorá hovorila, že ma ani nedávajte do jednej miestnosti s žiadnym tvorcom politík, nerozumejú mi. Teraz sa pýtali, či by sme ho mohli zavolať na 10 minút, aby sme sa porozprávali o mäkkýšoch? To bol úžasný posun.

Otázka: Znie to teda tak, že klimatická spravodlivosť môže byť vstupným bodom pre politickú účasť, ale aj pre sociálne začlenenie.

Odpoveď: Rozhodne. Úprimne povedané, konverzácia sa niekedy nemôže začať pri takej veľkej téme, ako je klimatická spravodlivosť, pretože skupina tam ešte možno nie je. Jedným z najväčších princípov v práci s mládežou je stretnúť sa s mladými ľuďmi tam, kde sú. Takže, aby ste mohli viesť takýto rozhovor, musíte sa krotiť a povedať: „O čo sa zaujímaš?“ a odtiaľ začať.

Britská rada: Program Aktívni občania

Spájanie mladých ľudí s cieľom riešiť miestne výzvy

Program Aktívni občania¹, založený v roku 2009 a realizovaný do roku 2021, mal za cieľ vybaviť mladých ľudí zručnosťami v oblasti sociálneho vedenia s cieľom budovať dôveru a porozumenie v rámci komunít a medzi nimi. Školenie nasledovalo po „vzdelávacej ceste“, ktorá buduje sebaznázanie a sebadovedie, ukazuje, ako si vážiť potreby a perspektívy iných a prehľbuje pochopenie kľúčových systémov, ktoré tvoria dnešnú súčasnú spoločnosť. Cieľom bolo inšpirovať účastníkov k pokojnému zapájaniu sa do vzťahov s ostatnými a k iniciovaniu trvalých zmien. Aktívni občania bol program školenia zameraného na vedenie, ktorý mal nasledujúce komponenty postavené na modeli nazývanom „riečka“:

Obrázok 1: Vzdelávacia cesta „Rieka“. Adaptované z British Council (2021).

¹ Program prebiehal v rokoch 2009 – 2021, hoci siete, poznatky a poznatky z programu naďalej ovplyvňujú prebiehajúce programy Britskej rady v oblasti sociálneho líderstva a neformálneho vzdelávania. Program bol tiež súčasťou programu **Britskej rady Climate Connection s názvom Spoločne pre našu planétu | Britská rada**.

Aktívni občania zahŕňali tri skupiny aktérov.

▷ **Partneri.** Miestne organizácie pôsobiace v oblasti sociálnej spravodlivosti so skúsenosťami s prácou s dobrovoľníkmi a rôznorodými skupinami. Majú hĺbkové znalosti o komunite a dobrovoľníckom sektore vo svojej oblasti, ako aj pochopenie potenciálnej dynamiky konfliktov. Boli zodpovední za realizáciu programu na miestnej úrovni.

▷ **Facilitátori.** Jednotlivci, ktorí majú skúsenosti so sociálnou činnosťou vo svojich komunitách. Pôsobili ako mentori počas celého programu a viedli školenie Aktívny občan.

▷ **Účastníci.** Účastníci absolvovali školenie Aktívny občan, rozvíjali svoje zručnosti a vedomosti na plánovanie a realizáciu projektov sociálnej činnosti a nadväzovali kontakty s globálnou sieťou Aktívnych občanov, čo môže zahŕňať účasť na medzinárodnej študijnej návšteve (ISV) (webová stránka Aktívnych občanov).

Spájanie lokálnej a globálnej práce s mládežou

V roku 2021 sa program Aktívni občania zameraný na projekty sociálnych opatrení v oblasti zmeny klímy konal súčasne s konferenciou COP26, ktorá sa konala v Glasgowe v Škótsku. Táto iterácia programu zahŕňala účastníkov z 18 krajín sveta, ako aj z krajín Európskej únie (Bulharsko, Chorvátsko, Cyprus, Grécko, Írsko a Poľsko). Zameraním sa na zmenu klímy a zapojením najmä mladých ľudí možno tento projekt považovať za príklad globálnej práce s mládežou. Globálna práca s mládežou kombinuje prácu s mládežou s vzdelávaním v oblasti globálneho občianstva a „jej cieľom je posilniť postavenie mladých ľudí, aby si rozvíjali vedomosti a zručnosti potrebné na riešenie otázok klímy a globálnej spravodlivosti a skúmali svoje vlastné hodnoty, presvedčenia a väzby so širším svetom“ (Daly a kol. 2023 in Manning a Duffy 2024: 143).

Aktívni občania to urobili s pochopením lokálnej akcie ako „dominového efektu“ na globálne problémy: „Zmena v komunite funguje najlepšie, keď ju vedie komunita. Aktívni občania ukázali, aká silná môže byť lokálna akcia. Keď ľudia riešia lokálne problémy prostredníctvom projektov sociálnej činnosti, dominový efekt sa môže prejaviť na regionálnej, národnej a globálnej úrovni. A dopad môže byť obrovský“ (British Council 2021).

Prechod na „globálny“ prístup

Program Aktívni občania sa pokúsil narušiť konvenčnú dichotómiu medzi „lokálnymi“ a

„globálna“ akcia prepojením týchto dvoch úrovní, pričom širšia systémová (a planetárna) zmena bola chápaná ako výsledok viacerých individuálnych a lokálnych akcií, ktoré sa dejú súčasne po celom svete s podobnými zručnosťami, cieľmi, formátmi a aktérmi.

Zdôrazňovala vzájomnú závislosť medzi globálnym Severom a globálnym Juhom, a to ako v ich dopadoch, tak aj v ich potenciálnych riešeniach, ako aj univerzalizmus (kľúčový pre prácu s mládežou), ale aj špecifikáciu založenú na miestnom kontexte. Príkladom toho bola úzka spolupráca Britskej rady (medzinárodnej organizácie so sídlom v Spojenom kráľovstve) s miestnymi partnermi s využitím metodiky odbornej prípravy a vzdelávania, ktorá je štandardná v celom programe.

Rozhovor s **Andrewom Ramsayom**, analytikom environmentálnej politiky, aktivistom za boj proti zmene klímy a bývalým účastníkom programu British Council Active Citizens2

Otázka: Aké bolo vaše prvé zapojenie sa do iniciatívy [Aktívni občania]?

A: Dostal som e-mail od Strany zelených opýtal som sa, či by niektorí z mladších členov strany mali záujem pripojiť sa k iniciatíve s názvom Active Citizens Network, ktorú zorganizovali Co-operation Ireland a British Council. Takže v podstate som len povedal áno, veľmi som o tom nepremýšľal, ale myslel som si, že by to mohla byť dobrá príležitosť. Active Citizens Network bol trojdňový workshop, ktorý spojil aktívnych občanov, najmä mladých ľudí, z druhej strany hranice Severného Írska a Írskej republiky, v rámci cezhraničnej spolupráce, ktorá sa zamerala aj na podporu aktívneho občianstva a zapojenie sa do sociálnych aktivít v oblasti klimatických zmien.

Otázka: Mohli by ste nám povedať niečo viac o tom, čo sa dialo po workshope?

A: Na konci trojdňového workshopu bolo bola to príležitosť získať počiatočné financovanie pre projekt sociálnej činnosti. Predtým, ako som sa pridala, som netušil, že je to súčasťou workshopu. Nešlo len o nápady; išlo o skutočnú implementáciu niektorých vecí do praxe. Trochu som o tom premýšľal a napísal som žiadosť.

2 Toto sú úryvky z rozhovoru v rámci projektu Oral History, ktorý uskutočnila Britská rada. Tento rozhovor je reprodukováný s povolením Britskej rady a je upravený kvôli prehľadnosti a dĺžke. Viac informácií nájdete na adrese:

Ústne príbehy | Britská rada, <https://www.britishcouncil.org/oral-histories?shpath=/the-interviews/stories-from-around-the-world/andrew-ramsay>

Jednou z mojich vášní je jedlo. Počas štúdia som pracoval ako šéfkuchár a veľmi som si užíval kuchyňu a prostredie v kuchyni. Pomyslel som si, že by bolo skvelé urobiť nejakú sociálnu akciu, ktorá by sa týkala jedla, pretože plytvanie potravinami výrazne prispieva ku klimatickým zmenám. Navrhol som nápad, ktorý som nazval Cirkulárna gastronómia, čo je slovná hračka pre obehové hospodárstvo. Išlo o získavanie potravín zo supermarketov alebo kaviarní, ktoré by sa vyhodili. Nie potravín, ktoré boli pokazené, ale už jednoducho nie sú dostupné na komerčné použitie, a o snahu s týmito potravinami niečo urobiť.

Vytvoril som teda podujatie na podporu záujmu, na zvýšenie povedomia o znižovaní plytvania potravinami, mini festival. Britská rada potom usporiadala úvodné podujatie pre COP26 a opýtali sa ma, či by som na ňom chcel hovoriť o svojom projekte sociálnej akcie.

Otázka: Keď spomínate na podujatie COP26, ako ste sa v ten deň cítili? Aký bol vrchol vášho prejavu?

A: Bol som dosť nervózny, pretože tam bolo Na podujatí vystúpili aj niektorí veľmi seniorní ľudia. Bola to veľká vec. Bol tam britský veľvyslanec, významní klimatológovia, politici a potom ja. Viete, čo tým myslím? Snažili sa, aby bol zastúpený hlas mladých ľudí, čo je skvelé. Ale určite som nemal takú kvalifikáciu ako ostatní. Hovoril som o svojom projekte, o obehovej gastronómii a jej vzťahu ku klimatickým zmenám. Bolo to posolstvo, ktoré sa malo do istej miery inšpirovať, ale aj ukázať, čo robia mladí ľudia v Írsku, aby podnikli sociálne kroky.

Otázka: Akú úlohu podľa vás zohráva občianska spoločnosť a aktivity vedené mládežou v oblasti klímy?

A: Pracoval som vo vláde a viem, ako to funguje. dôležitosť [v reakcii na klimatickú krízu]. Niet pochyb. Ale bez podpory ľudí nikdy nič nedosiahnete. Ľudia musia veriť v zmenu, ktorá sa musí stať, a občianska spoločnosť preto zohráva obrovskú úlohu pri zabezpečovaní tejto podpory. [Keď sa sám seba pýtam]: Čo chcem ja ako jednotlivec? Chcem vidieť vplyv. To sa dá dosiahnuť rôznymi spôsobmi, ale práca na miestnej úrovni je oveľa obohacujúcejšia, pretože môžete vidieť, čo vaša práca dosahuje na dennej báze. A to je pre mňa naplňajúce.

Viaceré neistoty a ich vzťah ku klimatickej kríze

Klimatická zmena zintenzívňuje existujúce zraniteľnosti a vytvára zložité vrstvy neistoty – najmä pre mládež a vysídlené obyvateľstvo. Táto časť skúma dva inovatívne postupy, ktoré riešia tieto prieniky: stratégie Červeného kríža a Červeného polmesiaca v oblasti klímy vedené mládežou a sieť UNHCR pre utečencov za klimatickú akciu.

Obe iniciatívy demonštrujú, ako mladí ľudia, ktorí často patria medzi najviac postihnutých, vedú transformačné reakcie. Prepojením globálnych rámcov s lokálnymi opatreniami ukazujú, ako možno klimatický aktivizmus zakomponovať do širších humanitárnych snáh. Tieto postupy zdôrazňujú silu líderstva mládeže a multilaterálnej spolupráce pri riešení klimatickej krízy prostredníctvom inkluzívnych, prierezových a škálovateľných prístupov.

Červený kríž a Červený polmesiac: stratégia pre opatrenia v oblasti klímy vedené mládežou v Španielsku

Zapojenie mladých ľudí do globálnych a lokálnych iniciatív v oblasti klimatických zmien

Medzinárodná federácia spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca (IFRC) združuje 191 národných inštitúcií známych svojimi siedmimi základnými princípmi: ľudskosť, nestrannosť, neutralita, nezávislosť, dobrovoľnosť, jednota a univerzálnosť. Pritom zameriavajú pozornosť na núdzové situácie spôsobené viacerými neistotami. Od svojich počiatkov humanitárnej pomoci v ozbrojených konfliktoch sa teraz vyvinula aj do oblasti poskytovania kľúčovej sociálnej podpory v mierových spoločnostiach. Španielsky Červený kríž (CRE) vyvíja rôzne programy, ktoré odhaľujú multisektorový prístup k neistotám spôsobeným klimatickými zmenami.

kríza. Mládež Červeného kríža (CRJ, po španielsky) je sekcia mládežníckeho aktivizmu Španielskeho Červeného kríža (CRE). Hoci CRE bola v Španielsku založená v roku 1864, až v roku 1923 začala venovať osobitnú pozornosť otázke veku. Súčasná štruktúra mládeže vznikla v roku 1970 ako sekcia s autonómiou a silným mládežníckym vedením v Španielsku (Gentile a kol. 2021). Táto sekcia mládeže (CRJ) má širokú mieru autonómie pri definovaní vlastných programov a kampaní. MMFČK.

Komisia pre mládež, ktorá zastupuje región Európy a Strednej Ázie) je jednou z osôb s najhlbšími znalosťami v tejto oblasti a veľmi nám pomohla lepšie pochopiť iniciatívy, ktoré vedie jej organizácia.

Akčné plány mládeže Španielskeho Červeného kríža

Najnovšie národné akčné plány mládeže Červeného kríža zahŕňajú strategické záväzky stanovené v roku 2015, ktoré sa týkajú environmentálnej výchovy a informovanosti o klimatickej kríze. Spomedzi nich si dva zaslúžia vyzdvihnutie pre svoj osobitný význam pri riešení viacerých neistôt: projekt Pachamama a jeho kampaň zameraná na ekologickú úzkosť z roku 2024.

▣ Čo je projekt Pachamama?

Mládež Červeného kríža v súčasnosti vyvíja projekt Pachamama, ktorého cieľom je zaručiť environmentálnu bezpečnosť a zdravie detí a mládeže ich priamym zapojením do ochrany životného prostredia. Intervencia zahŕňa vykonávanie aktivít zalesňovania a zároveň sa zameriava na sociálne akcie so zraniteľnými skupinami obyvateľstva s výslovným cieľom zvýšiť povedomie medzi aktivistami Mládeže Červeného kríža, ktorí zatiaľ nezdediaľajú obavy z klimatickej krízy.

▣ Čo bola kampaň za ekologickú úzkosť?

Druhým projektom, ktorý stojí za zmienku, je kampaň „Bojíte sa? Volá sa to eko-

úzkosť“ Pod záštitou osláv Svetového dňa životného prostredia (5. júna) sa v mesiacoch pred a po ňom uskutočnili organizačné a vzdelávacie intervenčné akcie na národnej úrovni. V roku 2024 zamerali svoju pozornosť na „eko-úzkosť“ vyplývajúcu z klimatickej krízy ako faktor dopadu na duševné zdravie mladých ľudí. Týmto spôsobom strategicky riešili obe problémy (zdravie a klímu). V oboch prípadoch majú prebiehajúce projekty národný rozsah a implementáciu v celej krajine. Keďže Alba Castillejo (CRJ) národné programovanie umožňuje vytváranie a rozvoj doplnkových akcií tímami miestnych a regionálnych aktivistov, ktorí koncipujú národné rámce ako škálovateľné základné projekty.

V oboch prípadoch, kombináciou sociálno-vzdelávacích intervencií informačnej a posilňujúcej povahy s inými intervenciami učenia sa priamou činnosťou (zalesňovanie, psychosociálna starostlivosť atď.), rozsah a povaha intervencií nie sú jednotné v celej cieľovej populácii. Je dôležité, že niektoré akcie sa vykonávajú v koordinácii so súkromnými spoločnosťami v krajine (franšízy niektorých nadnárodných značiek), ktoré poskytujú logistické vstupy tímom dobrovoľníkov.

Čo je na týchto projektoch pozoruhodné?

Originalita a relevantnosť týchto projektov sú spôsobené nasledujúcimi charakteristikami.

▷ **Sú to iniciatívy vedené mladými aktivistami**, ktoré boli v priebehu času organizované stabilným spôsobom, čím zabezpečujú kontinuitu a súdržnosť aktivít v rámci viacročných rámcov a generáčnej obnovy.

▷ **Sú podporované v rámci nadnárodnej organizácie**, ktorá sa nešpecializuje na klimatický aktivizmus, ale ktorá tento prvok začleňuje ako prierezový problém s inými oblasťami sociálnej intervencie (najmä prístup k neformálnemu vzdelávaniu, duševné zdravie a sociálno-ekonomická rovnosť).

▷ **Prepájajú nadnárodné programy, akcie a modely implementácie**, pričom vytvárajú priestor pre inovácie v miestnom dobrovoľníctve a rozvoj vlastných sietí spolupráce s inými verejnými a súkromnými organizáciami, organizáciami solidarity alebo spoločnosťami so spoločenskou zodpovednosťou.

▷ **Vďaka už vytvoreným historickým sieťam**, ktoré boli predtým založené na iných programoch, majú schopnosť rozširovať aktivity v priebehu času a vo svojej lokalite, vrátane možnosti zvyšovať povedomie mladých aktivistov, ktorí sa nevenujú klíme, o začlenení tohto prístupu do ich osobného a spoločenského života.

▷ **Sú to akcie organizácie**, ktorá čelí doplnkovým výzvam, v rámci ktorých sociálna starostlivosť o zraniteľné skupiny zahŕňa aj zdroje na zvyšovanie povedomia (ako napríklad pomoc na energetickú adaptáciu domov rodín ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením atď.).

Tieto akcie odrážajú možnosť začlenenia klimatickej krízy do sociálneho aktivizmu v súvislosti s inými doplnkovými, nie náhradnými problémami. Ukazuje sa, že dlhodobé trajektórie historických organizácií nie sú prekážkou pre inovácie aktivizmu a že práve mládežnícke sekcie týchto veľkých sietí solidarity často vedú k novým prístupom. Vysoký stupeň autonómie a decentralizácie mládežníckeho aktivizmu v rámci Španielskeho Červeného kríža podporuje kreativitu a flexibilitu kampaní a projektov.

Zároveň autonómia mládežníckeho aktivizmu v rámci organizácie posilňuje postavenie konkrétnych mladých ľudí, ktorí čelia zodpovednosti vo väčšom meradle (medzigeneračnej a nadnárodnej), a to v rámci organizácie aj mimo nej.

Vysoký komisár OSN pre utečencov: Sieť pre utečencov za opatrenia v oblasti klímy

Zapojenie mladých utečencov ako klimatických aktivistov

Ľudská neistota je zriedka spôsobená jedným faktorom. Vyplýva z prieniku veku, pohlavia, konfliktu a zhoršovania životného prostredia. Vysoký komisár OSN pre utečencov (UNHCR) túto komplexnosť nielen uznáva, ale rieši ju prostredníctvom integrovanej a medzisektorovej reakcie. UNHCR je medzivládna inštitúcia s globálnym dosahom, formálne založená v roku 1950. Jej poslaním

je zabezpečiť, aby všetci ľudia mali právo požiadať o azyl a nájsť si bezpečné útočisko v inom štáte s možnosťou vrátiť sa domov, integrovať sa alebo presídliť. Za týmto účelom reaguje na núdzové situácie, zasadzuje sa za ochranu ľudských práv utečencov a zasahuje budovaním lepšej budúcnosti uľahčením ich prístupu k zamestnaniu, vzdelaniu a dôstojnému bývaniu, okrem iných kľúčových aspektov. Jednou z jej iniciatív, ktorá sa zdôrazňuje kvôli prierezovému záujmu o klimatickú krízu, je **Sieť utečencov za klimatickú akciu**.

Takmer všetci ľudia zapojení do tejto **siete UNHCR** sú mladí utečenci. Okrem toho sú to aj mladí ľudia, ktorí sa obzvlášť angažujú v prierezovom aktivizme. Práve v tomto smere ich výnimočný príspevok obohacuje prácu UNHCR. Medzi niektoré profily mladých aktivistov zo siete UNHCR patria:

▷ **Deline Ramiro Yihumutima** (25-ročná utečenkyňa z Rwandy). „V našom súčasnom svete, kde sa ktokoľvek môže stať utečencom kedykoľvek, je kľúčové rozpoznať ich potenciál presadzovať pozitívne zmeny a znovu budovať svoje životy“;

▷ **Jeanne Muhimundu** (21-ročná utečenkyňa z Rwandy). Stala sa líderkou medzi mladými ľuďmi v utečeneckom tábore, od detstva sa podieľa na zlepšovaní ich života a zvyšovaní povedomia o klimatických a environmentálnych problémoch;

▷ **Mohammed Anower** (18-ročný utečenec z kmeňa Rohingya v Bangladéši). Ako klimatický aktivista on a skupina, ktorej sa zúčastňuje, realizovali projekt, ktorý výrazne zlepšil odolnosť a obnovu životného prostredia v ich oblasti voči záplavám, odlesňovaniu a iným hrozbám.

Sieť zviditeľňuje miestny aktivizmus svojich členov, zlepšuje ich odbornú prípravu a stala sa poradným orgánom organizácie v otázkach klímy. V súlade s tým sa jej vplyv na COP29 v roku 2024 posilnil.

Aký je vzťah tejto siete k mládežníckemu klimatickému aktivizmu v Európe?

Strategický plán **UNHCR pre oblasť zamerania na opatrenia v oblasti klímy na roky 2024 – 2030** stanovuje, že do roku 2030 sa 22 krajín považuje za prioritné kvôli ich zraniteľnosti voči účinkom zmeny klímy pre utečencov. Tieto krajiny sa nachádzajú prevažne v Afrike. Sieť zahŕňa osem utečencov, klimatických aktivistov z rôznych častí sveta (a prevažne mladých ľudí). Okrem spomenutých (Rwanda alebo

Bangladéš), pochádzajú z Afganistanu, Jemenu, Haiti, Ugandy a Brazílie. Európa však zohráva kľúčovú úlohu v oblasti azylu a práv utečencov, pretože po prvé, historický pôvod práva na azyl je úzko spojený s právom, ktoré bolo pôvodne určené pre európskych utečencov po druhej svetovej vojne (a neskôr rozšírené na celom svete), a po druhé, pretože Európa je v súčasnosti miestom príchodu mnohých žiadateľov o azyl. Toto právo napokon presadzujú aj mladí ľudia v Európe prostredníctvom svojich požiadaviek voči tvorcom politik. V tomto ohľade vyniká postavenie **Európskeho fóra mládeže**.

Záver

Je výzvou pripraviť súhrn úspešných príbehov tvárou v tvár kríze, ktorá stále pretrváva. Riešenie klimatických zmien na pozadí upadajúcej demokracie a klesajúcej dôvery v inštitúcie túto výzvu ešte viac sťažuje. Preto, samozrejme, neexistujú žiadne prípady výrazného úspechu: keby áno, klimatickú krízu by sme už vyriešili.

Bez toho, aby sme uberali na bohatých príbehoch odvahy a nádeje od mladých aktivistov, treba konštatovať, že všetky tu uvedené príklady sú obmedzené skúsenosti, nedostatočný úspech, mierne nádeje. Ešte je veľa práce, ktorú treba urobiť.

Predchádzajúce stránky sú určite súhrnom realistického optimizmu. Napriek všetkým obavám, ktoré klimatické zmeny vyvolávajú, mladí ľudia a občianska spoločnosť nie sú rezignovaní. Existujú dôvody na nádej. Príklady uvedené v tomto súhrne poukazujú na nasledujúce úvahy.

Napokon je dôležité uznať radikálnu prepojenosť s vážnymi hrozbami, ktoré dnes charakterizujú medzinárodnú agendu. Vojny, zúfalá mobilita ľudí, ekonomická neistota, duševné zdravie a vplyv umelej inteligencie, aby sme vymenovali aspoň niektoré, nie sú nesúvisiace s klimatickou krízou a demokratickými krízami.

Existujú organizovaní mladí ľudia, vytvárajúci skutočne zmeny.

Protesty mládeže proti zmene klímy a iné formy opatrení v oblasti klímy zaradili klimatickú krízu do programu globálnych a medzinárodných inštitúcií. Národná rada mládeže Írska je jasným príkladom toho, ako národné a miestne mládežnícke organizácie začínajú preberať vedúcu úlohu v rámci klimatického hnutia a dávajú si z neho svoju najvyššiu prioritu.

Je potrebný ďalší výskum o inšpiratívnej úspešnej iniciatíve, ktoré by sa dali zväčšiť.

Hodnota neformálneho vzdelávania na danú tému klimatickej krízy, ktorá pretrváva.

Neformálne vzdelávacie aktivity poskytujú mladým ľuďom príležitosti zapojiť sa do diskusie so svojimi rovesníkmi, dozvedieť sa viac o témach, ktoré ich zaujímajú, a o príležitostiach a formách občianskej angažovanosti.

Klimatický aktivizmus sa zmenil na relatívne malý. V roku 2019 krátkodobá skupina študentov vo Švédsku začala študentské štrajky za klímu a o šesť rokov neskôr sa mládež hromadne mobilizovala v uliciach a Európsky súd pre ľudské práva vydal svoje prvé rozhodnutie v prípade týkajúcom sa klímy, ktorý podali mladí ľudia.

Všetky tieto opatrenia si však vyžadujú väčšiu profesionalizáciu a ekonomické zdroje na podporu. Na tento účel zastrešujúca a z nich nevyhnutné organizácie ako YEE a CIEL, ktoré fungujú už niekoľko desaťročí.

Spolupráca medzi medzinárodnými organizáciami a mládežníckymi organizáciami vytvára pre klímu aktivizmus nových príležitostí, keďže mládežnícke organizácie môžu poskytnúť sociálny kapitál a mobilizáciu mládeže, zatiaľ čo medzinárodné organizácie a inštitúcie môžu podporiť ich prácu ekonomickou, technickou a inštitucionálnou podporou, ako aj budovaním kapacít.

Referencie

Amnesty International (2024), *Nedostatočná ochrana a nadmerné obmedzenie: stav práva na protest v 21 európskych krajinách*, Amnesty International International, Londýn.

British Council (2021), *Aktívni občania: vedúca pozícia v zmene v meniacom sa svete*, British Council, Londýn.

Chapman D. A., Lickel B. a Markowitz E. M. (2017), „Prehodnotenie emócií v komunikácii o zmene klímy“, *Nature Climate Change* zv. 7, s. 850 – 852.

Rada Európy (2021), *Európsky dohovor o ľudských právach*, Rada Európy, Štrasburg.

Rada Európy (2023), *Reykjavíkska deklarácia: Zjednotení okolo našich hodnôt, 4. samit hláv štátov a vlád Rady Európy*, Rada Európy, Štrasburg.

Výbor ministrov Rady Európy (2024), *Odporúčanie CM/Rec(2024)6 Výboru ministrov členským štátom o mladých ľuďoch a opatreniach v oblasti klímy*, Rada Európy, Štrasburg.

Rada Európskej únie (2022), *Odporúčanie Rady zo 16. júna 2022 o vzdelávaní pre zelenú transformáciu a udržateľný rozvoj (2022/C 243/01)*, Úradný vestník Európskej únie, Brusel.

Daly S. a kol. (2023), *Globálna práca s mládežou, Práca s mládežou a vy*, dostupné na www.youthworkandyou.org/, prístup 5. októbra 2025.

Európska komisia (2024a), *Európska komisia 2024 – 2029: naše priority pre silu a jednotu Európy*, dostupné na <https://ec.europa.eu/stories/2024-2029-commission/>, prístup 5. októbra 2025.

Európska komisia (2024b), *Európska zelená dohoda*, dostupná na https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priority-2019-2024/european-green-deal_en, prístup 5. októbra 2025.

Európsky parlament a Rada Európskej únie (2024), *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1991 z 24. júna 2024 o obnove prírody a o zmene nariadenia (EÚ) 2022/869*, Úradný vestník Európskej únie Union, Brusel.

Gentile A. a kol. (2021), *La acción voluntaria de las personas jóvenes en Cruz Roja Juventud [Dobrovoľná činnosť mladých ľudí v Červenom kríži]* (s. 6 – 37), Cruz Roja Juventud, Madrid.

Gorman J. a Kiilakoski T. (2024), „Úvod“, in Gorman J. a kol. (eds), *Mládež a demokracia v klimatickej kríze* (s. 5 – 18), Rada Európy a Európska komisia, Štrasburg.

Henn M., Sloam J. a Nunes A. (2021), „Mladí kozmopoliti a environmentálna politika: ako postmaterialistické hodnoty ovplyvňujú a formujú zapojenie mládeže do environmentálnej politiky“, *Journal of Youth Studies*, zv. 25, č. 6, s. 709 – 29.

Innocenti M. a kol. (2023), „Ako môže úzkosť z klimatických zmien vyvolať proenvironmentálne správanie a ekoparalýzu? Sprostredkujúca úloha všeobecnej sebaúčinnosti“, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, zv. 20, č. 4, s. 3085.

Manning E. a Duffy V. (2024), „Globálna práca s mládežou je dobrá práca s mládežou – úloha mládežníckeho sektora v Írsku pri reakcii na klimatickú núdzu“, in Gorman J. a kol. (eds), *Mládež a demokracia v klimatickej kríze* (s. 139 – 160), Rada Európy a Európska komisia, Štrasburg.

Monbiot G. (12. septembra 2024), „Z 1 500 globálnych klimatických politík skutočne fungovalo iba 63. A práve tam nás priviedla ekologická orientácia“, *The Guardian*, dostupné na www.theguardian.com/commentisfree/2024/sep/12/fossil-fuel-companies-environment-greenwashing, prístup 5. októbra 2025.

Patrick R. a kol. (2022), „Prevalencia a determinanty duševného zdravia súvisiaceho so zmenou klímy v Austrálii“, *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, zv. 57, č. 5, s. 710 – 24.

Pihkala P. (2022), „Smerom k taxonómii klimatických emócií“, *Frontiers in Climate*, zv. 3, č. 738154.

Pihkala P. (2024), „Práca s mládežou a klimatické emócie“, in Gorman J. a kol. (eds), *Mládež a demokracia v klimatickej kríze* (s. 89 – 109), Rada Európy a Európska komisia, Štrasburg.

Stapleton A. a Jece I. (2024), *Úloha mládežníckeho sektora pri riešení klimatických emócií mladých ľudí*, Rada Európy a Európska komisia, Štrasburg.

Wullenkord M. C. a kol. (2021), „Úzkosť a klimatické zmeny: validácia škály klimatickej úzkosti v nemecky hovoriacej kvótnej vzorke a skúmanie psychologických korelátov“, *Climatic Change*, zv. 168, č. 20.

WYCJ (2025), *Svetová mládež za klimatickú spravodlivosť*, dostupné na: <https://www.wy4cj.org/>, prístup 14. októbra 2025.

Akadémia mládežníckych vyjednávačov (2024), *Hodnotiaca správa za rok 2023: Program mládežníckych vyjednávačov o klíme (CYNP)*, Agulhas Applied Knowledge, Londýn.

Ak sa chcete dozvedieť viac o našej práci a získať prístup k najnovším zdrojom, navštívte našu webovú stránku:

Zostaňte s nami v kontakte a sledujte nás na sociálnych sieťach: @eucoeyouth

youth-partnership@partnership-eu.coe.int

Členské štáty Európskej únie sa rozhodli spojiť svoje know-how, zdroje a osudy. Spoločne vybudovali zónu stability, demokracie a trvalo udržateľného rozvoja a zároveň zachovali kultúrnu rozmanitosť, toleranciu a individuálne slobody. Európska únia je odhodlaná zdieľať svoje úspechy a hodnoty s krajinami a ľuďmi za svojimi hranicami.

www.europa.eu

Rada Európy je poprednou organizáciou pre ľudské práva na kontinente. Zahŕňa 46 členských štátov vrátane všetkých členov Európskej únie. Všetky členské štáty Rady Európy podpísali Dohovor o ľudských právach, zmluvu, ktorej cieľom je presadzovať ľudské práva, demokraciu a právny štát. Európsky súd pre ľudské práva dohliada na implementáciu Dohovoru v členských štátoch.

www.coe.int

